

**UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI  
FILOZOFICKÁ FAKULTA**

**Katedra nederlandistiky**

**BAKALÁŘSKÁ PRÁCE  
NIZOZEMSKÁ FILOLOGIE**

**Vincent van Gogh en de liefde**

**Vincent van Gogh a láska**

**Vincent van Gogh and love**

Vedoucí práce: Iwona Piotrowská

**Olomouc 2010**

**Monika Arnoštová**

### **Prohlášení**

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně a že jsem uvedla veškerou použitou literaturu a ostatní zdroje.

### **Verklaring**

Hierbij verklaar ik dat ik mijn scriptie zonder hulp van derden heb geschreven en dat ik alle gebruikte literatuur en andere bronnen heb vermeld.

Olomouc, 20 april 2010

-----  
Monika Arnoštová

### **Poděkování**

Děkuji vedoucí bakalářské práce paní Iwoně Piotrowské za cenné rady, připomínky a vedení práce.

### **Dankbetuiging**

Ik dank mijn begeleidster mevrouw Iwona Piotrowska voor haar adviezen en opmerkingen bij de verwerking van dit bachelorwerkstuk.

Olomouc, 20 april 2010

-----  
Monika Arnoštová

# Inhoud

<b>Inleiding.....</b>	<b>1</b>
<b>1. Enkele gegevens over Vincent.....</b>	<b>3</b>
<b>2. Liefde voor familie.....</b>	<b>6</b>
2.1 Zussen.....	6
2.2 Broers.....	6
2.3 Vader.....	12
2.4 Moeder.....	13
<b>3. Liefde voor vrouwen.....</b>	<b>15</b>
3.1 Eugenia Loyer.....	15
3.2 Kee Vos.....	16
3.3 Sien.....	18
3.4 Margot Begemann.....	21
3.5 Gordina de Groot.....	23
3.6 Parijse liefdes.....	24
3.7 Agostina Segatori.....	25
3.8 Betaalde liefdes.....	26
<b>4. Liefde voor boeken.....</b>	<b>28</b>
<b>5. Liefde voor godsdienst.....</b>	<b>32</b>
5.1 Londen en Parijs.....	32
5.2 Ramsgate en Isleworth.....	34
5.3 Dordrecht.....	35
5.4 Voorbereiden op de studie theologie.....	36
5.5 Missionarissenschool in Brussel.....	36
5.6 Borinage.....	37
<b>6. Liefde voor kunst.....</b>	<b>41</b>
6.1 Den Haag.....	41
6.2 Londen.....	41
6.3 Crisis.....	42
6.4 Brussel.....	42

6.5 Den Haag.....	43
6.6 Drenthe.....	43
6.7 Nuenen.....	44
6.8 Antwerpen.....	45
6.9 Parijs.....	45
6.10 Arles.....	47
6.11 Saint-Rémy.....	49
6.12 Auvers-sur-Oise.....	50
<b>Conclusie.....</b>	<b>51</b>
<b>Bibliografie.....</b>	<b>53</b>
<b>Illustraties.....</b>	<b>54</b>
<b>Resumé.....</b>	<b>56</b>
<b>Summary.....</b>	<b>58</b>
<b>Anotace.....</b>	<b>59</b>

## Inleiding

Vincent van Gogh is een van de belangrijkste schilders en tekenaars ter wereld. Ook het feit, dat hij slechts elf jaar schilderde en de meeste van zijn beroemdste werken in de laatste vier jaar van zijn leven ontstonden, neemt niet weg dat zijn werk niet alleen kunstkenner fascineert, maar ook absolute leken zoals mij. Nadat ik zijn schilderijen voor de eerste keer had gezien, werd ik er helemaal verliefd op. Zijn kleurgebruik is fantastisch en elk schilderij roept veel emoties bij mij op. Daarom heb ik Vincent van Gogh als onderwerp van mijn bachelor-werkstuk gekozen. Ik hoop dat het voor de lezers van mijn werk net zoals voor mij interessant zal zijn iets meer over Vincent te ontdekken.

In mijn werk houd ik me bezig vooral met Vincents liefdes, afgezien daarvan of dat liefde voor personen is of voor iets anders. Na het bestuderen van Vincents leven ontdekte ik dat als men over Vincent van Gogh en liefde spreekt, komen er vooral deze onderwerpen aan bod: familie, vrouwen, boeken, godsdienst en kunst. Naar deze criteria heb ik ook mijn werk in de hoofdstukken verdeeld.

Het doel van mijn werk is dus een nieuw inzicht in Vincents leven te geven, vooral door zijn emoties, passies en gevoelens in kaart te brengen. Als de belangrijkste en primaire bron voor mijn werk dienden de brieven die Vincent aan zijn broer Theo heeft geschreven.

In het eerste hoofdstuk houd ik me bezig met Vincents relaties en liefde voor zijn familie. Het is zonder twijfel dat hij veel van zijn familie hield. De relaties waren soms heel gecompliceerd, maar zijn familie was altijd een grote steun voor hem. Beide ouders hebben Van Gogh veel beïnvloed, eerst vooral zijn vader door zijn religiositeit, dan zijn moeder wier hobby de kunst was. En tenslotte had de liefde voor zijn broer Theo ook een grote invloed op zijn hele leven.

Het tweede hoofdstuk gaat over Vincent en zijn liefde voor vrouwen. Bij van Gogh kan men helaas vooral spreken over zijn tegenslagen in de liefde. Ik beschrijf dus uitvoerig zijn gevoelens voor bepaalde vrouwen en relaties en probeer ook bepaalde gevolgen, die deze liefdes voor Vincents leven en werk hadden te onderzoeken.

In het derde hoofdstuk schrijf ik over een andere passie van Vincent, namelijk over liefde voor boeken. Ik beschrijf zijn schooljaren en zijn passie voor boeken die hij vanaf zijn jeugd koesterde. Ik noem de auteurs en boeken die Vincent het meest beïnvloedden en geef ook enkele voorbeelden uit zijn brieven.

In het vierde hoofdstuk houd ik me bezig met Vincents liefde voor godsdienst. Ik beschrijf de

periode van Vincents leven, toen hij hartstochtelijk van godsdienst hield en probeer zijn gevoelens en gedachten te verhelderen.

Het laatste vijfde hoofdstuk gaat over voor ons waarschijnlijk de belangrijkste van Vincents passie, namelijk over zijn liefde voor kunst. Van Goghs passie voor kunst duurde eigenlijk zijn hele leven lang, zelfs in de tijden van sterke godsdienstige verdwazing. Ik schrijf over elke belangrijke perioden van Vincents leven die met kunst samenhangen en probeer zijn liefde voor kunst zo goed mogelijk te beschrijven.

## 1. Enkele gegevens over Vincent

Vincent van Gogh is geboren op 30 maart 1853 in Zundert in Zuid-Nederland, precies een jaar na de geboorte van zijn doodgeboren broer. Zijn ouders – de protestantse dominee Theodorus van Gogh en Anna Cornelia Carbentus waren niet echt jonge ouders, daarom waren ze blij dat hun oudste zoon Vincent zonder complicaties ter wereld kwam. Vincent was echter niet lang enigst kind. Toen hij twee jaar was, werd zijn zus Anna geboren, daarna Elizabeth, zijn allerliefst broer Theo, Willemina en Cornelius. Vincent werd door zijn hele leven heen sterk beïnvloed door interesses en beroepen van beide ouders. In het geval van zijn vader was er sprake van godsdienst en in het geval van zijn moeder was de kunst van belang.

Vincent's eerste baan was het werk in de Haagse vestiging van het bedrijf Goupil dat bezig was met de verkoop van kunstwerken. Vincent had plezier in dit werk en hij was verhoogd naar de Londense vestiging. Daar begon hij achteruit te gaan. Hij begon te veel aandacht te schenken aan de godsdienst en hij werd ook ongelukkig verliefd op Eugénie Loyer, dochter van de hospita bij wie hij woonde. Overplaatsing naar de Parijse vestiging van het bedrijf Goupil hielp hem niet veel. Vincent werd door gebrek aan motivatie ontslagen. Vincent kwam terug naar Engeland en werkte eerst als leraarassistent en daarna als helper van dominee reverend Jones. Hij ervoer sterke religieuze gesteldheid en op advies van zijn familie verliet hij Engeland. Hij wilde dominee worden. Voor een studie aan de universiteit was hij echter te oud en hij moest een lastig staatsexamen in Grieks, Latijn en wiskunde afleggen. Daarom ging hij wonen bij zijn oom Jan in Amsterdam en begon zich voor dit examen voor te bereiden. Dit heeft hij echter niet voltooid. Zijn wil zich goed voor het examen voor te bereiden was niet zo sterk als zijn familie had verwacht. Vincent vertrok naar het armoedige mijnbouwgebied in het zuiden van België. Hij leed sterk onder de armoede van de mijnwerkers.

In deze tijd begon hij zijn eerste tekeningen en schetsen te schilderen. Na een poos heeft hij het gebied Borinage verlaten en begon zich volop bezig te houden met de kunst. Hij vertrok naar Brussel, waar hij kennis maakte met de jonge schilder van Rappard. Van Rappard bezocht de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten in Brussel die Vincent echter weigerde. Hij vertrok naar zijn familie om op het platteland te kunnen schilderen en daarna ging hij naar Den Haag, waar hij op advies van zijn verwante, schilder Anton Mauve (1838–1888) benaderde. In die tijd leed hij onder een ongelukkige liefde voor zijn nicht Kee Vos waarop de relatie met prostituee Sien



Hoornik volgde. Deze relatie bekritiseerde niet alleen zijn familie, maar ook Mauve, die Vincent ontweek en hem daarna verbood verder zijn atelier te bezoeken.

Nadat Vincent er zelf bewust van was geworden, dat zijn relatie met Sien geen zin had, vertrok hij zoals van Rappard naar de Nederlandse provincie Drenthe. Hier heeft hij zijn eerste grote werk *De Aardappeleters* geschilderd. Hij bezocht kort de kunstacademie in Antwerpen en daarna verhuisde hij naar zijn broer Theo in Parijs. Daar nam hij kennis van het impressionisme waarvan hij vroeger heel verwrongen voorstellingen had gehad.

Hier maakte hij kennis met veel kunstenaars die later ook zijn vrienden werden – Émile Bernard (1868–1941), Henri Toulouse-Lautrec (1864-1901), Paul Gauguin (1848–1903), Camille Pissaro (1830–1903) en veel anderen. Toen Vincent genoeg van de wereldstad en wedijver tussen de kunstenaars had, verhuisde hij naar het zuiden van Frankrijk, naar het stadje Arles. Tijdens zijn verblijf probeerde hij daar een kolonie van kunstenaars te creëren om in de wonderlijke natuur in de Provence samen te schilderen. Naar Arles kwam maar alleen een schilder – Vincents beste vriend Paul Gauguin. Hun samenverblijf duurde maar twee maanden en liep op een catastrofe uit. Eerst wilde de gewapende Vincent Gauguin aanvallen, daarna sneed hij zich zelf een stukje van zijn oor af die hij aan de prostituee Rachel uit een bijliggend bordeel gaf.

Vincent werd eerst in een lokaal ziekenhuis opgenomen en daarna in het sanatorium in Saint-Rémy. Zijn aanvallen namen echter geen einde, daarom nam hij een beslissing in therapie bij dokter Gachet (1828-1909) in Auvers-sur-Oise, dichtbij Parijs te gaan. Gachet, die zelf een amateurkunstenaar en kunstliefhebber was, behandelde andere schilders al vroeger. Op een dag had Vincent een sterke aanval. Tijdens het schilderen schoot hij zich op een veld neer. Als gevolg van deze verwonding is Vincent twee dagen daarna in de armen van zijn geliefde broer Theo gestorven. Theo stierf een half jaar later. Hij werd eerst begraven in Utrecht, maar dan verplaatste zijn echtgenote Jo zijn lijk naar de begraafplaats in Auvers naast Vincent.

Vincent was zijn hele leven van Theo's steun afhankelijk en leefde in een relatieve armoede. Hij begon pas ongeveer een jaar voor zijn dood bekend te zijn. De beroemdheid van Vincent heeft de wereld te danken aan Theo's echtgenote Johanna. Na de dood van Theo begon ze alle schilderijen van Vincent te verzamelen. Dat was echt moeilijk want die waren op verschillende plaatsen in Nederland en Frankrijk, meestal bij mensen, die ze helemaal niet mooi vonden. Jo begon de correspondentie tussen Vincent en Theo te sorteren en te publiceren, die tot nu toe de belangrijkste bron tot zijn begrip is. Jo met Vincent Willem, haar en Theo's zoon, hebben ongelooflijk veel

gedaan op dit vlak. Schilderijen van Vincent van Gogh kent en bewondert nu de hele wereld en zij bereiken astronomische prijzen.

## **2. Liefde voor familie**

Vincent was het eerste kind van zijn ouders Theodorus van Gogh en Anna Cornelia Carbentus. Hij was eigenlijk het eerste gezond geboren kind. Precies een jaar voor zijn geboorte was zijn broer Vincent doodgeboren. Dat had zeker invloed op hem. Elke zondag, als hij met zijn familie naar de kerk ging, kon hij zijn naam op de grafsteen lezen. Zijn verjaardag viel op de sterfdag van zijn oudere broer. Volgens recente theorieën (CALLOW 2003:30) heeft de eerste Vincent de psychologische ontwikkeling van de tweede Vincent beïnvloed. Hij kon als kind denken dat hij genegeerd werd door zijn moeder die nog steeds onder het verlies van haar geliefde zoon leed. Wat zeker is, dat Vincent in zijn jeugdijaren niet spraakzaam en wat vreemd was. Zijn zus Elizabeth zei over hem dat hij bijna altijd zijn mond dicht had en dat zijn gezicht niet veel op een jongensgezicht leek, maar eerder op een gezicht van een volwassen man. Hij had ook de gewoonte af en toe urenlang in de vrije natuur te verdwijnen.

### **2.1 Zussen**

Behalve zijn geliefde broer Theo had Vincent ook nog broer Cornelius en drie zussen – Anna, Elizabeth en Willemina. De beste relatie had Vincent met Willemina wat de zussen betreft. Hun briefwisseling duurt tot de Vincents dood. Hij hield veel van haar en zij verving zijn tehuis waarnaar hij zeker tijdens zijn depressies verlangde. Willemina was echter acht jaar jonger dan haar oudste broer en over hun relatie op jongere leeftijd is niet veel bekend.

Met Elizabeth had Vincent geen goede relatie. Vooral toen ze beiden ouder waren, vond ze hem te raar. Volgens haar beschadigde hij de goede naam van hun familie. Toen Vincent weer met zijn ouders in Nuenen woonde, was zij er niet blij mee en hield zij geen contact met hem .

De beste relatie met Anna had Vincent waarschijnlijk toen hij in Londen werkte waar ze naartoe kwam om werk te zoeken. Ze werkte als lerares Frans. Toen Vincent bedroefd was om de onbeantwoorde liefde voor Eugenia, maakten ze vaak samen lange wandelingen.

### **2.2 Broers**

Tussen broer Cornelius en Vincent bestond er geen band in hun jeugdijaren. Hij was veertien jaar jonger dan Vincent, ze waren dus niet nabij. Pas toen Vincent tussen 1883-1885 weer bij zijn familie in Nuenen woonde, leerden ze elkaar beter kennen. Cor hielp Vincent met het meubileren

van zijn atelier.

De beste relatie had Vincent natuurlijk met Theo. Theo was vier jaar jonger dan hij. Ze zijn beide in het Brabantse Zundert geboren, waar ze samen heel mooie kinderjaren doorbrachten. Toen Vincent zestien was, ging hij al in het Haagse filiaal van de kunsthandel Goupil & Cie werken. Drie jaar later begon hij met Theo te corresponderen. Dit duurde behalve korte onderbrekingen zijn hele leven. Vincent heeft aan Theo meer dan acht honderd brieven geschreven. Dat is tot nu toe de belangrijkste bron van onze kennis over Vincent.

Toen ze beiden in Goupils galleries werkten, schreven ze vaak over hun werk, over kunst, over hun familie en vrienden. Zulke kwesties als liefde en huwelijk bespraken ze meestal mondeling. Toen Vincent in Den Haag bij Goupil werkte, kreeg hij bezoek van Theo. Tijdens deze ontmoeting spraken ze af dat ze elkaar voor altijd trouw zouden blijven en dat ze vrienden zouden zijn. Deze belofte herinnerde Vincent zich vaak. In goede en in slechte tijden.

In die tijd, toen Vincent besliste een schilder te worden, ondersteunde Theo hem. Theo zond hem regelmatig geld in zijn brieven. Ze maakten een afspraak dat het hele werk van Vincent van hun beide zou zijn en dat als Vincent zichzelf door schilderen al kon onderhouden, zou hij Theo zijn geld teruggeven. Dat gebeurde echter nooit. Vincent verkocht in zijn hele leven maar één schilderij. Dat was *De rode wijngaard* die de zus van zijn vriend Eugene Boch kocht op de Brusselse expositie Les XX (1890).

Theo steunde hem dus meer dan tien jaar. Vincent was er heel blij mee, maar toen Theo met Jo huwde en zijn neef verwachtte die naar hem Vincent benoemd werd, begon hij zich schuldig te voelen en depressief te worden. Hij pleegde misschien zelfmoord, omdat hij Theo, die al zijn eigen familie had, waarvoor hij financieel moest zorgen, niet meer lastig wilde



*De rode wijngaard*

vallen. (SWEETMAN 2002: 309) De band tussen Vincent en Theo was erg sterk. Ze waren niet alleen broers, maar ook de beste en de trouwste vrienden. Vincents gedrag was soms wel moeilijk te verdragen. Hij moest bijna altijd zijn gelijk krijgen, en anders dan Theo die van rust en orde hield, hield Vincent van wanorde en deed alles spontaan, luidruchtig en emotioneel. Daardoor was hun relatie vaak gespannen. Het moeilijkst was toen ze in Theo's Parijse woning samenwoonden.

Theo hielp Vincent om met belangrijke schilders kennis te maken die in die tijd in Parijs woonden. Vincent ging vaak met hen uit tot in de kleine uurtjes, en als hij dan luidruchtig terugkwam, soms ook met een vriend, liet Theo niet rustig uitslapen. Hij achtervolgde Theo met zijn woedeaanvallen en cynische commentaren. Tijdens Vincents verblijf in Parijs werd zijn gezondheid beter, in tegenstelling tot Theo, wiens gezondheid door het samenwonen met Vincent steeds zwakker en zwakker werd.

Theo was er erg verdrietig van, en schreef erover aan zijn zus Willemina. Hij schreef haar dat het buitengewoon lastig is om met Vincent om te gaan, dat zijn woning de aantrekkelijkheid verloor want Vincent was zo slordig. Ook dat er geen bezoek meer naar Theo wilde komen omdat elk bezoek met een ruzie eindigde. Willemina raadde hem aan liever met Vincent te breken, maar dat wilde Theo echter niet - hun band was te sterk. De situatie verbeterde wat, toen ze van Theo's appartement in de Rue Laval verhuisden naar een nieuw groter appartement in de Rue Lepic. Beide straten liggen in het kunsthart van Parijs, in Montmartre. In het nieuwe appartement had Vincent zijn eigen atelier en de sfeer was wat verdraaglijker.

Vincents weerbarstigheid heeft misschien een eenvoudige reden. Hij was jaloers. (CALLOW 2003: 257). Was Theo in staat geweest zich over te geven, in plaats van tegen zijn ziekte te vechten, dan was alles misschien heel anders geweest. Dan zou Vincent voor hem zonder twijfel zorgen, net zoals hij dit voor zijn moeder of Sien deed.

Theo en Vincent woonden samen bijna twee jaar in Parijs. Vincent vertrok uit Parijs even plotseling als hij was gekomen. Parijs, de stad waar hij zoveel over kleuren leerde, vond hij nu het symbool van alles wat ziekelijk en verderfelijk was. Hij had genoeg van de koude winters in Parijs, van de onbeminnelijke sfeer, van de koude kleingeestige Fransen en van tentoonstellingen en galeries die allen in handen van een paar begerige mannen waren. En hij had zeker al genoeg van absint. Vincent was aardig op de weg een alcoholist te worden. Waarschijnlijk was Henri Toulouse-Lautrec die Vincent aanraadde naar Arles te gaan. Zijn beschrijving van de mooie intensieve kleuren en beeldschone Arlesiennes die hij daar kon vinden, fascineerde hem.

Theo begreep snel hoe uniek zijn broer was. Hij miste hem bijna meteen na zijn vertrek. Zijn appartement ziet er leger uit dan ooit. Hij beschouwde hem al niet meer alleen als een onverdraaglijk mens, maar ook als broer met zo'n groot hart die altijd voor anderen deed wat hij kon. Vincents vertrek bracht de twee broers weer nader bij elkaar. Ze schreven elkaar weer gulhartige brieven en waren regelmatig in contact. Vincent was gefascineerd door Arles en wilde

daar voor altijd blijven wonen. Hij had ook een grote droom van Arles een kolonie van schilders maken. Ze zouden samen onder de intensieve zon van Zuid-Frankrijk werken, ver van het dure en onvriendelijke Parijs. Kleuren van de Provence zouden hun palet verhelleren en ze zouden de kunst nieuw elan brengen. Voor Vincent was het altijd heel belangrijk om met andere schilders in contact te zijn en hun werk te bespreken. Deze droom werd tot stand gebracht door de komst van Paul Gauguin. Zijn verblijf liep echter met een catastrofe af en eindigde met een afgesneden oor.



*De gele huis*



*Vissersboten bij Saintes-Maries-de-la-Mer*

Vincent en Paul hadden totaal verschillende meningen over schilderen en dit resulteerde vaak in grote ruzies. Na het incident, toen Vincent zich in een aanval van razernij en waanzin zijn oor afsneed, zond Gauguin een telegram aan Theo waar hij hem vroeg meteen naar Arles te komen. Theo nam de eerste trein uit Parijs en spoedde zich naar Arles. Vincent was toen al in het ziekenhuis, onder goede zorg van dokter Rey. Tijdens Theo's bezoek in het ziekenhuis dachten ze samen met Vincent aan hun jeugd in Zundert terug, toen ze als jongetjes samen op één kussen in een bed sliepen. Theo's echtgenote Jo zei later dat Theo zich veel zorgen maakte over een mogelijk verlies van zijn broer. De band tussen Vincent en Theo werd in de loop der jaren steeds sterker.

Vincent cureerde in het sanatorium in Saint Rémy, maar hij voelde zich niet beter, daarom begon hij met een therapie bij een kunstliefhebber en Theo's kennis, dokter Gachet in Auvers-sur-Oise. Voor zijn verhuizing naar Auvers heeft Vincent Theo en zijn familie in Parijs bezocht. Vincent wilde al lang Theo's vrouw Jo en hun baby leren kennen. Vincent was erg blij dat Theo zijn eigen familie had en dat zijn aardige Nederlandse vrouw het voedzame eten voor hem kon koken waarvan Theo wat sterker werd. Eenzaam leven en eten in restaurants waren niet goed voor zijn zwakke gezondheid. Hij vond Jo een heel sterke en charmante vrouw. Toen Vincent voor het eerst zijn neef zag, hadden hij en Theo tranen in hun ogen. Voor Vincent was dit net alsof hij



zelf een zoon en vervolger kreeg. Theo's Parijse woning was vol met Vincents schilderijen. In elke kamer hing er een en in het logeerkamertje was de rest. Vincent was verbaasd over de grote hoeveelheid van zijn doeken en tekeningen en voor hij Parijs verliet organiseerde hij een kleine tentoonstelling van zijn werk in hun woning. In verschillende kamers hingen werken uit verschillende perioden van zijn leven.



*Portret van dr. Gachet*

Gachet had al veel van beroemde schilders behandeld - bijvoorbeeld Cézanne en Pissaro en hij wist ontzettend veel van kunst. Hij probeerde zelf te schilderen en zijn schilderijen signeerde hij onder het pseudoniem Paul van Ryssel. Vincent was alleen ontevreden, omdat ze, hij en de dokter, te veel op elkaar leken, zo schreef hij aan Theo. (HULSKER 2002:559) Vincent dacht dat dokter Gachet minstens net zo ziek was als hij.

In deze tijd ging het met Theo niet echt goed. Hij had veel zorgen over zijn zoon die nachtenlang huilde en ook over zijn werk in een Parijse galerie die nu in handen van Bousod & Valadon was. Hij verdiende veel minder dan vroeger want zijn baas was niet tevreden omdat hij zich bezighield met de impressionistische schilderijen die hem niet veel geld opleverden. Dit

Na dit bezoek vertrok hij met Theo naar Auvers. Dat was in mei. Het was al warm en zonnig en dit mooie dorpje maakte een grote indruk op Vincent en deed hem denken aan zijn jeugd in Nederland. Hij ging wonen in een klein café van de familie Ravoux in de hoofdstraat in Auvers. Dr. Gachet had voor hem al een wat betere huisvesting geregeld, maar Vincent wilde zo veel mogelijk Theo's geld sparen en daarom zocht hij naar een goedkopere huisvesting. Cafeetje van Ravoux's was bovendien slechts vijf minuten ver van het huis van dokter Gachet.

Dokter Gachet, die van Vlaamse afkomst was, raakte snel met Vincent bevriend. Beide hielden van kunst, socialisme en



*Korenveld met kraaien*

resulteerde in Theo's zwakke gezondheid. Vincent maakte zich veel zorgen over zijn welzijn en voelde zich nog slechter omdat hij zijn broer tot last was.

In Vincents laatste brief aan Theo schreef hij over de behoefte om zich met andere schilders te verenigen. Zijn brief klonk wanhopig. (HULSKER 2002:582) Hij bekende dat hij al niet meer sterk genoeg was om het initiatief te nemen.

Op zondagavond, 27 juli verliet hij het café van Ravoux met een geleende revolver om kraaien af te schrikken. Hij liep in de velden en schoot zichzelf in zijn borst. Hij heeft zijn hart niet geraakt, dus kon hij ook zelf terug naar het café. Vincent werd gevraagd naar het adres van Theo, maar hij weigerde dat te zeggen want zijn broer moest op zondag rusten en niet over hem zorgen zijn. Theo kreeg dus een telegram over deze gebeurtenis op maandagochtend toen hij in de galerie kwam. Theo kwam in grote haast naar Auvers waar hij Vincent op het bed vond liggen. Hij kon hem al niet meer helpen. Hij bleef bij hem totdat Vincent op dinsdag 29 juli in de armen van zijn geliefde broer stierf.

Toen Theo na Vincents dood zijn spullen begon te verzamelen, vond hij – in een zak van zijn jasje – een brief voor hem die Vincent voor zijn zelfmoord geschreven had. In deze brief toonde Vincent wanhoop en totale gelatenheid. (SWEETMAN 2002:316) Hij probeerde zijn liefde voor Theo en bewondering voor hem uit te drukken. Hij kende ook Theo's aandeel aan het ontstaan van zijn werk toe.

Theo's droefheid om Vincents dood was onbeschrijflijk. Hij voelde zich niet goed, toch reisde hij naar zijn familie in Nederland en probeerde daar Vincents werk te verzamelen. Alle familieleden hadden geen belangstelling voor Vincents schilderijen. Het was voor Theo niet moeilijk om hen te overtuigen, al Vincents bezittingen op hem over te schrijven.

Theo probeerde alles te doen om het werk van zijn broer meer bekendheid te geven. Hij wilde een tentoonstelling van zijn schilderijen organiseren en hoopte dat criticus Albert Aurier (1865-1892) over Vincent een studie zou schrijven. Theo wilde dat al Vincents wensen vervuld werden. Daarom schreef hij ook aan Paul Gauguin dat hij zijn reis naar de tropen financieel zou ondersteunen. Dat deed hij echter niet. Dit telegram schreef hij in staat van verdwaasdheid. Iedereen dacht dat dit het resultaat was van zijn diepe droefheid, in de werkelijkheid was dit vanwege zijn ziekte. Theo had een nierontsteking welke verbonden was met zijn delirium. Hij begon met een kuur in enkele klinieken in Frankrijk. Dankzij stilte en rust namen ontsteking en delirium af. Jo besliste om hem naar Utrecht te vervoeren, want zij dacht dat hij daar sneller



genezen zou dan in Frankrijk. Toen kwam een andere instorting. Nu begonnen de dokters te denken, dat het om een psychische instorting ging en probeerden hem in een sanatorium te plaatsten. Theo had al jaren een zwak hart en toen hij een hartverlamming kreeg, raakte hij in een coma. Dagen lang lag hij bewusteloos, alleen toen een dokter hem een kort artikel over Vincent uit de krant voorlas, werd hij wakker. Hij stierf een paar dagen daarna, minder dan een half jaar na Vincents dood. Hij was 33 jaar oud. Theo werd begraven in Utrecht, maar in 1914 besliste Jo zijn lichaam te laten begraven naast zijn geliefde broer Vincent in Auvers.

### **2.3 Vader**

Met zijn vader had Vincent een wat ingewikkelde relatie. Theodorus van Gogh was een goedhartig man. Hij was predikant in de hervormde kerk. Hij was geen fanaticus wiens geloof alleen door schuld en zonde beheld werd. Zijn slappe aanpak was echter schadelijk voor zijn carrière. Zijn vader moest zijn best doen om een parochie voor zijn zoon te vinden. Het werd een pastorie in Groot Zundert, een klein dorpje dichtbij de Belgische grens. Dat was een plaats waar de protestanten in de minderheid waren en waar een katholiek priester gewenst was, en niet een protestantse predikant. Dat was ook de reden waarom hij later zijn oudste zoon adviseerde, altijd de middenweg te kiezen en tolerant te zijn.

Vincent werd eigenlijk naar zijn oom Vincent (Cent) genoemd. Zijn vader had met oom Cent net zo'n goede relatie als Vincent met Theo. De vrouwen van Cent en Theodorus waren zussen. Cent was Vincents peetoom en bovendien het rijkste lid van de familie. Theodorus hoopte dat Cent later Vincent met zijn carrière zou helpen. Dat was ook zo, maar alleen voor een zekere tijd. Vincents vader had vijf broers en zussen. Drie van zijn broers waren succesvolle kunsthandelaars, Johannes was een admiraal en commandant van de marinewerf in Amsterdam en Willem was een ambtenaar. Ook de twee zussen leidden een goed leven, beiden trouwden met een generaal. (CALLOW 2003:27) Theodorus was niet jaloers op hen, hij was niet ambitieus. Hij was wel tevreden met het leven dat hij had.

Van zijn vader erfde Vincent ook zijn passie voor wandelingen. Theodorus maakte graag lange wandelingen rond zijn parochiën en Vincent werd ook een enthousiast wandelaar.

Toen Vincent besliste een dominee of predikant te worden was Theodorus een groot voorbeeld voor hem. Hij wilde op zijn vader lijken, die voor hem sinds zijn vroegste jeugd een godheid was.

(CALLOW 2003:74) Vincent was niet succesvol bij het voorbereiden voor de examens en was nauwelijks geschikt voor het spreken in het openbaar, net als zijn vader.

Nadat Vincent Theo's advies opvolgde en besliste een kunstenaar te worden raakten ze vervreemd van elkaar. Theodorus moest teleurgesteld zijn geweest dat zijn oudste zoon geen geestelijke geworden is.

In het Brabantse Etten preekte Vincents vader meer voor de katholieke meerderheid dan voor zijn eigen protestantse gemeenschap, wat Vincent sterk bekritiseerde. Hij bespote het veilige christendom van zijn vader. Later wist hij niet meer zijn vaders beroep te respecteren. Daarentegen vond zijn vader de Franse boeken die Vincent las onzedelijk. De auteurs noemde hij brandstichters en moordenaars. (CALLOW 2003:131)

Theodorus had een slecht gevoel over de kunstcarrière van Vincent. Hij vond dat zijn zoon er niet genoeg talent voor had. De relatie met Vincents vader was in de daarop volgende jaren heel gecompliceerd. Vincent verklaarde zijn liefde aan zijn nicht Kee Vos en hij probeerde haar liefde op zo'n ongegeneerde wijze te krijgen dat de hele familie boos op hem was. Vooral zijn vader Theodorus. Had hij vroeger wat begrip voor Vincents ongewoon gedrag, nu was zijn geduld op. En nog een andere confrontatie vond er plaats. Vincent weigerde naar de kerk te gaan en maakte zijn vader zo kwaad dat hij hem vroeg het huis te verlaten. Dat deed hij werkelijk. Zijn relatie verbeterde later een beetje maar steeds waren er kleinere of grotere ruzies. Vincent toonde geen enkel respect en provoceerde Theodorus op alle mogelijke manieren. De oudste zoon die altijd zo graag op zijn vader had willen lijken, maakte hem nu razend telkens weer als ze in elkaars gezelschap waren. Daarna begon Vincents relatie met de Haagse prostitué Sien wat Vincents vader zo woedend maakte dat hij Vincent als ontoerekenbaar wou verklaren. Dat deed hij echter niet.

Daarna kwam nog Vincents liefdesaffaire met Margot Begemann die Theodorus en de familie ook niet goedkeurden. Na haar poging een zelfmoord te plegen besliste hij liever het huis van zijn familie te verlaten. Vincents vader overleed kort na deze gebeurtenis in 1885 ten gevolge van een hartstilstand. Het is zeker dat Vincent echt van zijn vader hield en dat hij een autoriteit en mentor voor hem was, vooral in de periode toen Vincent zelf een predikant wilde worden. Hun relatie was vaak gespannen vanwege Vincents gecompliceerd karakter en gedrag.

## **2.4 Moeder**

Vincents relatie met zijn moeder was veel rustiger. Anna Cornelia was de mens die de familie

bijeenhield. Haar man had geen grote inkomsten, maar toch had Anna een dienstmeisje, en ondanks een steeds grotere familie, vond zij altijd wat tijd voor eigen hobby's. Zij tekende of schilderde aquarellen van zelf gearrangeerde bloemen. Vincents moeder en vader hadden een sterke invloed op Vincent en zijn gerichtheid. Eerst was de invloed van zijn vader sterker, maar daarna won de kunst – een hobby van zijn moeder.

Anna voerde een drukke correspondentie met al haar kinderen nadat ze uit het huis waren. Ze schreef echt veel brieven en toen zij al zeventig was, was Vincent erg verbaasd hoe vast haar handschrift nog steeds was. Toen Vincent weer een tijdje bij zijn ouders in Nuenen woonde, werd hun relatie veel sterker: na haar ongeluk bij het uistappen uit de trein hielp hij haar vaak. Anna had haar been gebroken en omdat zij heel corpulent was, betekende dit ongeluk grote complicaties. Vincent begon echter meteen zijn moeder als een verpleger te bedienen. Hij had dat heel goed geleerd toen hij voor zieke mensen in Borinage zorgde. Vincent ging niet meer naar de velden om te schilderen, maar bleef bij zijn moeder en schilderde voor haar verschillende schetsen en schilderijen als cadeautjes. Vincents aandacht, die hij aan zijn moeder besteedde, heeft ook zijn vader tevreden gemaakt. Vincent woonde bijna twee jaar in Nuenen. Daarna bleven zij dankzij de brieven in contact.

Vincent hield veel van zijn familie. Met vader en enkele broers en zussen kon hij soms moeilijk omgaan maar Theodorus was een grote autoriteit voor hem en hij deed zijn best om hem altijd tevreden te stellen.

### 3. Liefde voor vrouwen

Vincent van Gogh was een gecompliceerde, vastberaden en eigenwijze persoon. Als men over hem en de liefde spreekt, is er vooral sprake van tegenslagen .

Zijn mening en ideeën over de liefde en vrouwen zijn sterk beïnvloed door de Bijbel en andere literatuur die hij las. (LUIJTEN 2007: 7) Dat waren vooral de twee boeken *L'amour* en *La femme* van de Franse schrijver Jules Michelet (1798-1874). Hij beschouwde deze didactische traktaten bijna als een evangelie: hij citeerde graag passages uit deze boeken in brieven die hij aan Theo schreef. Vaak was dat ook om zijn beslissingen te rechtvaardigen. Michelet schreef vooral over de ideale verhouding tussen man en vrouw, die moeten een twee-eenheid vormen. Later sprak hij enthousiast over de poëzie van de Amerikaan Walt Whitman (1819-1892), die meer dichtte over de vleeselijke liefde. Verder hield hij van de naturalistische romans van Emile Zola (1840-1902) en van de eerlijke verhalen van Guy de Maupassant (1850-1893), waarin moeizame relaties voorkomen. (LUIJTEN 2007: 9)

De belangrijkste bron voor de hedendaagse kennis over Van Goghs liefdesleven is zijn briefwisseling met Theo. Zij bespraken hun verliefdheden en hun ideeën over vrouwen en huwelijk vooral mondeling, maar uit de brieven is ook wat aanwijsbaar. “Mijn liefde heeft mij doen partij kiezen en ik gevoel energie, nieuwe gezonde energie in mij, gelijk ieder die waarachtig liefheeft(...)”. (LUIJTEN 2007: 6) Net als Vincent voelde ook Theo, tot zijn huwelijk met Jo Bonger, dezelfde wanhopige verlatenheid.

Waarschijnlijk zijn niet alle liefjes van Vincent bekend. Naast Eugenia, Kee, Sien, Margot en Agostina kunnen er ook andere vrouwen geweest zijn. Het gaat om Vincents model Gordina de Groot, die hij schilderde, toen hij in Nuenen was en er zijn ook speculaties, dat hij haar zwanger zou hebben gemaakt. Wat later had hij misschien een oogje op de dochter van zijn arts Paul Gachet, jonge Marguerite. Een relatie kan Vincent ook hebben gehad met prostituee Rachel uit “Maison de tolérance” in Arles, aan haar heeft hij waarschijnlijk het gedeelte van zijn afgesneden oor gegeven.

#### 3.1 Eugenia Loyer

Vincents eerste grote liefde was Eugenia Loyer. Toen Vincent in Londen werkte, woonde hij bij een weduwe, Ursula Loyer. Dat was de moeder van Vincents liefde Eugenia. Tot kort geleden

dacht men, dat Vincent van Ursula Loyer hield, maar dat was de naam van haar moeder. Mevrouw Loyer leidde een kleuterschool in haar achtertuin en Eugenia hielp haar daar. Zij was negentien jaar oud, klein, slank, zij had een lachend gezicht met grote ogen. Ze riep Vincent altijd lief om aan tafel te komen en hij was gauw erg verliefd op haar. Min of meer hield hij ook van haar moeder maar vooral was hij gefascineerd door de liefde, die tussen Eugenia en haar moeder was.

Op een dag ging hij naar Eugenia toe en verklaarde haar zijn liefde. Haar precieze reactie, toen hij dat haar in de tuin zei, is niet bekend. Wat maar wel zeker was, dat haar reactie hem shockeerde en absoluut ontkennend was. Bovendien was Eugenia in het geheim met de voormalige bewoner Samuel verloofd. Vincent probeerde nog haar mening te veranderen, maar dat lukte hem niet. Eugenia was een sterke jonge vrouw met goed verstand en dat liet zij hem voelen. Voor Vincent had haar ontkenning fatale gevolgen. Hij raakte in een grote depressie en het ging slechter en slechter met hem. Hij verloor de belangstelling voor zijn werk, sprak nauwelijks, hoogstens om ruzie te maken met zijn werkgevers of klanten. Gelukkig kwam de tijd van zijn zomervakantie en hij vertrok naar zijn ouders in Nederland. Vincents ouders waren ergerlijk verrast om Vincents uitzicht en gedrag. Vincent keerde terug met zijn zus Anna, die verhinderde hem om verder contact met Eugenia te houden. Deze situatie eindigde met de wens van zijn hospita mevrouw Loyer: dat hij moest verhuizen. Naar de wens van zijn ouders werd hij overplaatst naar de Parijse vestiging van het bedrijf Goupil zodat hij ver van Eugenia was, maar dat hielp hem ook niet met zijn problemen. Hij bestudeerde fanatiek de bijbel en had geen zin in werk. Deze liefdesaffaire speelde zich af tussen 1873-1874.

### **3.2 Kee Vos**

Op de liefde voor Eugenia Loyer volgde in 1881 een hartstochtelijke liefde voor Vincents nicht Cornelia (“Kee”) Vos. Kee was net weduwe geworden en logeerde een bepaalde tijd bij zijn ouders in Etten want ze dachten dat verandering van omgeving haar goed zou doen.

Ze hadden elkaar al eerder, in 1878 ontmoet in Amsterdam bij Vincents oom J.P. Stricker en hij was vanaf het eerste moment verliefd op haar. Zij was een lange, slanke dame met blond haar en zij was zeven jaar ouder dan Vincent. In Borinage kon hij uit zijn hoofd het beeld van deze mooie vrouw in donkere kleren voor zich halen, en toen ze later bij zijn ouders was, werd zijn liefde voor haar nog sterker. Kee was al meer dan een maand in Etten, toen Vincent zijn geduld verloor en haar zijn liefde verklaarde. Haar reactie was echter beslist ontkennend. De volgende dag vertrok ze naar

Amsterdam en vroeg hem of hij geen pogingen meer wilde doen om contact met haar te zoeken. Vincent was in dit geval veel wilder en daadkrachtiger dan zeven jaar geleden.

Vincent schreef over haar aan Theo :

“Ik wilde u zeggen, dat ik deze zomer zoveel ben gaan houden van Kee Vos dat ik er geen andere woorden voor kon vinden dan: ‘t is net of Kee Vos mijn naaste is en ik de naaste van Kee Vos en – die woorden heb ik tot haar gezegd. Doch toen ik haar dit zeide, antwoordde zij mij, dat haar verleden en haar toekomst voor haar één bleven, en zij dus nooit mijn gevoelens kon beantwoorden.” (HULSKER 2002:52)

In een andere brief naar Theo probeerde hij zijn relatie tot Kee nog verder uit te leggen:

“Om uit te drukken wat ik gevoelde voor Kee Vos zeide ik ronduit: ‘Zij en geen ander.’ Haar ‘nooit neen nimmer’ was niet voldoende mij van haar te doen afzien. Ik had nog hoop en ondanks dat ‘t welk ik meende te zijn een stuk ijs dat smelten zou, bleef mijn liefde levendig. Evenwel ik had geen rust. ‘t Was een spanning die ondragelijk werd, omdat zij maar altijd zweeg, omdat ik nooit een syllabe antwoord ontving.” (HULSKER 2002: 99)

In talrijke brieven heeft Vincent Theo om reisgeld naar Amsterdam gevraagd zodat hij Kee persoonlijk kon zien en haar zijn liefde weer kon verklaren. Theo heeft twee maanden weerstand geboden. Intussen had Vincent ook aan oom Stricker geschreven die hij alleen boos heeft gemaakt. Eindelijk stuurde Theo hem het reisgeld zonder te weten wat voor drama hij daarmee zou veroorzaken. Vincent nam meteen de trein naar Amsterdam en van het station ging hij direct naar de Keizersgracht waar zijn oom en tante Stricker woonden. Ofschoon hij onuitgenodigd was, werd hij binnengelaten door het dienstmeisje die hem vertelde dat de familie aan tafel zat. Vincent betrad de eetkamer en stelde vast dat Kee er niet was. Ook haar bord was niet op tafel. Vincent dacht dat ze haar ergens in de huis verstopten, misschien zelfs tegen haar wil. Hij stak zijn vingers in de vlam van de lamp en zei tegen Sticker: ‘Laat mij haar zien voor zolang als ik mijn hand in de vlam houd.’ (CALLOW 2003:138) Meneer Sticker was vol afschuw, blies de lamp uit en zei dat Vincent Kee nooit meer zou zien en vroeg hem het huis te verlaten. Toch hing hij nog drie dagen rond in Amsterdam. Daarna ging hij naar Haarlem en bracht enige tijd met zijn zus Wil door. Vandaar

reisde hij naar Den Haag om weer schilderles van zijn neef Mauve te krijgen. Vincent was diep teleurgesteld, maar begon te berusten in het feit dat zijn liefde voor Kee absurd was.

### 3.3 Sien

Toen Vincent in Den Haag was, liep hij s' nachts de straten in, op zoek naar een vrouw. Hij had behoefte aan een vrouw, een levensechte vrouw van vlees en bloed. De vrouw die hij vond – of die hem vond, was een niet jonge en niet echt mooie prostituee. Zij was heel anders in vergelijking tot Kee. Zij was groot en sterk gebouwd, zij had geen dameshanden zoals Kee, maar handen van een vrouw die veel werkt. Toch was zij volgens hem niet grof of gemeen.

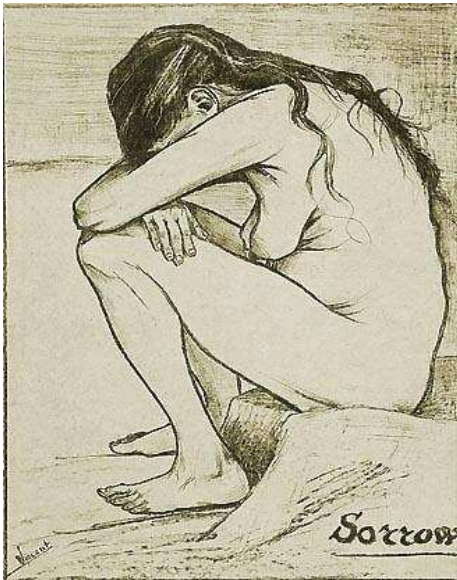
Vincent's volgende liefde was Christine Clasina Maria Hoornik die hij alleen Sien noemde. Zij was drie jaar ouder dan hij, niet getrouwd, maar had een vijf jaar oud dochtertje Maria Willemina. Ze had al twee kinderen toen Vincent zijn relatie met haar begon en op dat moment was zij al weer zwanger. Het schijnt dat hij haar afgematte gezicht en haar gecompliceerde situatie het meest aantrekkelijk vond.

Vincent schreef aan Theo:

“Ik heb een minder hartstochtelijk gevoel voor haar dan verleden jaar voor Kee Vos, maar een liefde zoals die voor Sien is het enige waar ik nog vatbaar voor ben, juist na het teleurgesteld worden in die eerste hartstocht. Zij en ik zijn twee ongelukkigen, die elkaar gezelschap houden en een last samen dragen, en juist daardoor wordt het ongeluk in geluk veranderd, en wordt het ondragelijke dragelijk.” (HULSKER 2002: 109)

En verder:

“Gij weet dat ik u verleden jaar veel geschreven heb over Kee Vos, zó dat dunkt mij gij in staat zijt te overzien, wat er binnenin mij is omgegaan. Meen niet dat ik u toen mijn gevoelens overdreef, het was een sterke, hartstochtelijke liefde die ik voor haar voelde, anders dan voor Sien. Toen ik te Amsterdam ondervond dat (wat ik niet dacht dat het geval was) zij voor mij een soort afkeer had, zodat zij mijn handelwijs beschouwde als forceren, en mij zelfs niet zien wilde, maar ‘dat zij de deur uitging van haar eigen huis, zolang ik erin was’, toen, maar niet eer, kreeg die liefde voor haar een dodelijke slag. Wat ik eerst merkte toen, van mijn bedwelming als 't ware bekomen, ik hier te 's Hage was deze winter.



*Sorrow*

Toen in die winter, kon ik toen onmiddellijk weer ‘liefde’ voelen? Zeker zeker neen. Maar dat de mensheid niet in mij uitgedoofd of verstompt was – maar dat mijn smart juist een behoefte aan medegevoel voor anderen opwekte, is dat verkeerd??? Ik meen neen. Sien was dus *aanvankelijk* voor mij een medemens, alleen en ongelukkig als ikzelf. Evenwel ikzelf niet moedeloos zijnde, was er toen juist in een stemming voor om haar praktisch een soort steun te geven, wat tegelijk voor mijzelf een opwekking was om staande te blijven.

Maar gaandeweg en langzamerhand, toen werd het tussen haar en mij iets anders. *Een bepaalde behoefte aan elkaar*, zodat zij en ik niet meer van elkaar weken, hoe langer hoe meer in elkaars leven indrongen, en toen was het *liefde*.” (HULSKER 2002: 118,119)

De liefde die hij voor Sien voelde was weliswaar niet zo hartstochtelijk maar dieper dan die voor Kee. Liefde voor Sien begon met een behoefte aan een medemens, maar ging in een sterke stabiele liefde over.

Sien is de enige vrouw met wie Vincent echt samenleefde, zij was zijn levensgezellin voor anderhalf jaar. Dat hij ongehuwd ging samenwonen met een voormalige prostituee stuitte echter op veel onbegrip. Blad na blad schreef hij brieven aan Theo om zijn liefde voor Sien te rechtvaardigen, maar die bleef zich verzetten tegen hun samenleving en het voorgenomen huwelijk. Vader Van Gogh vond hun ongehuwd sameleving immoreel, net zoals het feit dat Sien een voormalige prostituee uit een lagere stand is.



*Sien zittend met een sigaar bij de kachel*

Sien zittend met een sigaar bij de kachel

“Alleen pa, dit weet ik wel bepaald, hecht daar wel degelijk aan, en ofschoon hij niet goedvinden zal dat ik haar trouw, vind hij ’t nog veel erger, als ik met haar leef zonder trouwen.” (HULSKER 2002:109)



Samenleven met Sien had een groot voordeel voor Vincent: hij beschikte altijd over een model . Ook haar dochttertje en dan de baby Willem verschijnen vaak op Vincents tekeningen.

In 1883 verslechterde de relatie tussen Vincent en Sien. Hij vertrouwde haar bedoelingen niet meer. De invloed die haar familieleden op haar hadden vond hij zeer schadelijk en hij was bang dat de omgang met hen haar zou terugbrengen in de prostitutie. Een ander probleem ontstond toen Siens moeder zich begon te bemoeien met hun zaken. Haar moeder vertrouwde absoluut niemand en hetzelfde inzicht drong zij waarschijnlijk ook haar dochter op. Dat heeft de relatie tussen Vincent en Sien natuurlijk verslechterd. Een concreet voorbeeld kunnen we ook in een brief vinden die Vincent aan Theo schreef:

“Theo, de moeilijkheden die ik met de vrouw had toen ik u laatst schreef, weet ge wat dat was – haar familie zocht haar van mij af te krijgen, ik heb met niemand behalve de moeder mij ooit bemoeid omdat ik hen niet te vertrouwen vond. Hoe meer ik trachtte de geschiedenis van die familie te analyseren, hoe meer ik in dat gevoel versterkt ben.” (HULSKER 2002: 167)

En verder: “Ik geloof dat op dit ogenblik zij geen beter vriend heeft dan ik, die meer van harte haar zou helpen als zij het me mogelijk maakte. Doch zij zoekt mijn vertrouwen niet, en maakt mij absoluut machteloos door *wel* aan eigenlijk haar vijanden haar vertrouwen te geven; ik sta ervoor dat zij niet inziet dat er kwaad is in wat zij doet – of niet ‘t wil begrijpen, denk ik soms.” (HULSKER 2002:185)

Vincent was ervan overtuigd dat hij de enige is die met Sien goede bedoelingen heeft. “Haar te verlaten is haar terugstoten in de prostitutie, dat *kan* dezelfde hand niet doen die haar trachtte eruit te helpen, nietwaar?” (HULSKER 2002:186)

Vincent zelf had altijd weinig geld en nu voedde hij ook Sien en haar twee kinderen. Het is klaar dat ze heel weinig geld hadden en zich veel dingen niet konden permitteren. Sien was vaak boos hierover en verweet Vincent dat hij te veel geld voor zijn doeken en verven uitgaf en dat hij eens op zoek moest gaan naar een fatsoenlijk baantje. De prostitutie was de makkelijkste manier om geld te verdienen en haar familieleden drongen haar op weer dit beroep uit te gaan oefenen.

Van een hoopvolle situatie was er zeker geen sprake, maar enige hoop koesterde Vincent nog steeds en hij probeerde alles te doen om goed met Sien te kunnen opschieten. Zoveel mogelijk

werkte hij buitenshuis en deed pogingen om ruzies te voor komen. Sien was geen goede huisvrouw, later moest Vincent zelf voor alles zorgen of proberen haar tot huiselijk werk te dwingen. Ondanks zijn bohémiens leven, had hij diep in zich een verlangen naar een normaal gezinsleven. Hij hield veel van haar kinderen, vooral van de kleine Willem. Vaak als hij in zijn atelier werkte, kwam de baby op handen en voeten naar hem toe kruipen en trok aan zijn jas totdat hij hem op zijn schoot nam. (LUIJTEN 2007:25)

“Ik zie nu de dingen zwart in. Als ik ’t nog alleen was, maar het is de gedachte aan de vrouw en aan de kinderen, die arme schapen, die men veilig zou willen houden en zich voor aansprakelijk voelt.” (HULSKER 2002:179)

Theo kwam op bezoek naar Vincents familie, gewaarschuwd door de wanhopige toon in de brieven van zijn broer. In een blik schatte hij de situatie en raadde Vincent Sien te verlaten. Vincent wist dat zijn broer gelijk had en dat hij verder moest gaan. Hij ging dus akkoord. Nadat Theo was vertrokken, wachtte Vincent op het juiste moment om Sien over zijn beslissing te vertellen. Hij was van plan naar Drenthe te gaan. Zijn vriend schilder Anthon van Rappard (1858-1892) schreef hem over Drenthe met zijn afgelegen heidevelden en veenmoerassen en dat het een interessant gebied voor kunstenaars was.

Voordat Vincent wegging probeerde hij nog een baantje voor Sien te zoeken. Hij plaatste advertenties in de plaatselijke krant, maar Sien deed alsof ze naar de afspraak ging, in plaats daarvan toog ze naar de wijnwinkel. (CALLOW 2003: 196) Vincent was bezorgd over haar lot en over de kinderen, maar hij kon niet anders, hij moest weg. Zijn poging om eigen familie te hebben was helaas mislukt. Hij moest door naar een betere en kalmerende omgeving waar hij rustig kon schilderen en vooruitgaan.

### **3.4 Margot Begemann**

Na Vincents verblijf in Drenthe keerde hij terug naar zijn familie in Nuenen, waar hij zijn volgende liefde ontmoette. Die was Margot Begemann, een tien jaar oudere buurvrouw met wie hij kennis had gemaakt, toen hij voor zijn zieke moeder zorgde. Margot die heel hulpvaardig en dienstwillig was, kwam vaak Vincent en zijn moeder helpen. Ze was de jongste uit een gezin van drie dochters en een broer. Haar vader, een weduwnaar, had een eigen bedrijfje en zij hielp hem daarbij. Margot was ook degene die de voornaamste taken in het huishouden deed.

Vincent, die in ieder geval een heel zonderlinge en niet zeer aantrekkelijke buurjongen was vertegenwoordigde misschien voor Margot de laatste kans. Zij was niet mooi, had geen ervaring en zelfvertrouwen en het was voor haar al de hoogste tijd om een partner te zoeken, in 1884 toen Vincent 31 was, was zij meer dan 40 jaar oud.

Vincent en Margot maakten vaak samen wandelingen in de omgeving. Zij ging met hem mee ook toen hij de zieke parochianen van zijn vader ging bezoeken. Margot was blijkbaar de initiator van alles. De familie kon nu Vincent niet beschuldigen. Margot was hartstochtelijk verliefd op hem en hij probeerde haar te kalmeren. Zijn gevoelens voor haar waren waarschijnlijk medelijden en sympathie. Margot was een gecompliceerde persoon en min of meer psychisch ziek. Vincent luisterde geduldig naar haar en probeerde haar te troosten wanneer ze zei dat ze zelfmoord wilde plegen – en dat zei ze vrij vaak. (CALLOW 2003:224)

En haar familie maakte het haar nog moeilijker dan ze het al had. Haar twee andere zussen waren ook ongetrouwd en ze waren zeker jaloers op Margot. Vincent was beslist niet de beste partner maar de kans een protestantse bruidegom in vooral katholiek Nuenen te vinden was voor een oudere vrouw als Margot werkelijk klein. Haar vader zag ook niks gunstigs in Margots relatie met de onbruikbare schilder en hij verzweeg zijn mening niet. Alleen haar broer scheen begrip voor Margots gevoelens te hebben.

De situatie werd steeds erger en erger en Vincent dacht dat hij niet in staat was om de psychisch labiele Margot te kalmeren. Hij zocht eerst haar broer Luis op en vroeg hem of hij niet de andere leden van haar familie ervan kon overtuigen om Margot wat beter te behandelen. Hij bezocht ook een plaatselijke arts en vroeg of hij wist hoe hij haar psychische toestand kon verbeteren. De woedeaanvallen van haar vader waren zeker ook niet ten gunste van haar psychische toestand .

Op een dag waren Vincent en Margot aan het wandelen, en ineens viel ze op de grond en begon te kronkelen en te schreeuwen. Vincent vroeg haar of zij iets had ingenomen en ze zei: ja. Margot had een dosis strychnine ingenomen. Hij beval haar haar vingers in haar keel te steken, maar het braken lukte maar half. Vincent bracht haar naar haar broer en die gaf Margot een sterke braakmiddel. De meerderheid van het gift braakte ze uit. Ze was buiten levensgevaar.

Dat beschreef Vincent ook in zijn brief aan Theo:

“Mejuffrouw Begemann heeft vergif ingenomen, in een ogenblik van wanhoop toen zij tot haar familie gesproken had, en men kwaadsprak van haar en mij, zij raakte zó van streek, dat zij in een ogenblik (mijns inziens van besliste *manie*?) het deed. Theo, ik had al eens een dokter geraadpleegd over zekere verschijnselen in haar, ik had drie dagen tevoren haar broeder onder vier ogen gewaarschuwd, dat ik tot mijn leedwezen moest betuigen dat ik geloofde dat de familie B. al bijzonder onvoorzichtig handelde, door zo tot haar te spreken als zij deden.” (HULSKER 2002:247)

Haar familie zond haar dan naar een ziekenhuis in Utrecht, waar ze een bekend dokter hadden, om daar beter te worden. Ze bleef daar een half jaar wat misschien goed voor haar en ook Vincent was, die grote onrechtvaardigheid voelde, want zijn eigen familie had hem als de schuldige van de hele incident beschouwd.

Toen Margot nog in het ziekenhuis was, kreeg Vincent de opdracht tegen betaling een tekening te maken. Hij ontdekte snel dat Margot erachter zat. Ze probeerde hem op deze wijze te helpen. Hij zond haar een tekening, maar weigerde geld aan te nemen. Vincent kon niet meer thuis wonen en wilde zich nu definitief afzijdig houden van Margot en de hele zaak.

Vijf jaar later, in 1889, toen Vincent in de inrichting in Saint-Rémy was, was Margot Begemann weer in zijn gedachten. Hij schreef aan Theo, dat hij graag wou dat Margot een schilderij van hem kreeg.

Vincent betrok twee ruimten die bij een katholieke kosterij hoorden. Dat zou opgevat kunnen worden als een wraak op zijn vader, vermomd als een gewone kans op gunstige verhuur. Vincent bleef dus nog in Nuenen wonen en dacht dat hij er het best aan zou doen weg te gaan voordat Margot terug uit het ziekenhuis kwam. Dit feit en het feit dat hij ernaar verlangde het geheim van de kleuren te ontdekken gaven hem het idee om aan een officiële schilderschool te studeren. Hij besliste naar de kunstacademie van Antwerpen te gaan.

### **3.5 Gordina de Groot**

Voordat Vincent naar Antwerpen ging, wilde hij veel portretten en schilderijen maken die hij aan de kunstacademie kon laten zien. Een van de belangrijkste werken uit deze tijd die Vincent in Nuenen voltooide, was *De Aardappeleters*. Modellen voor dit werk waren leden van familie de Groot. Zij stonden zo vaak voor hem model dat hij hun huis bijna als zijn tweede huis beschouwde.

Daardoor raakte hij in het volgende probleem. De ongetrouwde dochter van de familie De Groot, Gordina de Groot, was zwanger geworden, precies in de periode dat Vincent daar werkte. Natuurlijk werd hij ervan beschuldigd dat hij de vader van haar kind was. Hij heeft dat strikt ontkend en ook hij kwam er zelfs achter wie de werkelijke vader was: een lid van de katholieke gemeente. Toch heeft het hele dorp over hem geroddeld.



*De Aardappeleters*

Natuurlijk had hij geen relatie met Gordina, maar zij was wel een van zijn favoriete modellen. Voor Vincent was het de hoogste tijd om Nuenen te verlaten, eerst de affaire met Margot die al snel terug zou komen, en nu de beschuldiging in verband met Gordina.

### 3.6 Parijse liefdes

In tegenstelling tot het Noord-Brabantse platteland boden Vincent Antwerpen en Parijs, waar hij daarna met Theo woonde, de gelegenheid in danszalen rond te kijken en in ateliers onbeschroomde en uitdagende naaktstudies te maken. (LUIJTEN 2007:30)

De twee jaar in Nuenen heeft Vincent waarschijnlijk geen seksueel leven gehad, dat is in Antwerpen en Parijs veranderd. Omdat uit zijn Parijse periode (1886-1887) slechts acht brieven zijn bewaard gebleven, is er over zijn Parijse liefdes niet veel bekend.

Uit de brief die Vincent aan Theo heeft geschreven weten we over een zekere “S”, een minnares van Theo, met wie hij kennelijk geen raad meer wist.

Toen Theo op reis naar Nederland ging, betrok “S” Theo’s woning waar nu Vincent met de broer van Theo’s aanstaande vrouw woonde. Om de situatie op te lossen, bedacht Vincent dit gekke idee om Theo’s rol over te nemen en minnaar of zelfs echtgenoot van “S” te worden. “Zoveel is zeker, indien zowel gij als zijzelve erin berusten wildet, dan ben ik bereid S. van u over te nemen, liefst echter *zonder* haar te trouwen doch als ’t beter uitkomt dan *zelfs met* een mariage de raison. Ik schrijf u dit kortaf, opdat gij vóór uw terugkomst nog tijd zoudt hebben er eens over te denken.” (HULSKER 2002:327)

In een brief beschreef hij hem de bestaande situatie: “Weet ge dat en Bonger en S. hier slapen en het zijn curieuze dagen; soms zijn we erg bang voor haar en soms zijn we almachtig vrolijk en opgewekt. Maar S. is geducht gederangeerd en het is nog lang niet over.” (HULSKER 2002:328)

### 3.7 Agostina Segatori

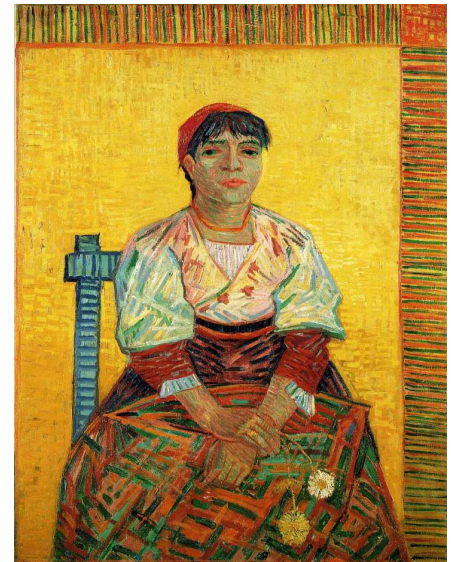


Vincent's volgende liefde was de Italiaanse Agostina Segatori. Agostina was toen zij jong was met andere Neapolese meisjes in typische dracht naar Parijs gekomen om een model voor schilders en beeldhouwers te worden. Agostina heeft lang als een model gewerkt en zo veel geld verdiend. Toen haar schoonheid de tijd heeft genomen, opende zij op de Boulevard de Clichy in Montmartre een Italiaans restaurant en cabaret 'Le Tambourin'. 'Le Tambourin' was een geliefde plek voor kunstenaars en Vincent maakte een afspraak met Agostina dat hij in haar restaurant zijn werk – vooral bloemstillevens – zou laten tentoonstellen en zij hem in haar

*Agostina Segatori in het Café du Tambourin* restaurant kosteloos eten zou geven. Dat was niet een soort afspraak die zij gewoonlijk maakte, het moest dus iets betekenen.

Onder Vincent en de “La Segatori” moest zeker een amoureuze relatie zijn. Volgens Gauguin was van Gogh ‘erg verliefd’ op haar. (LUITEN 2006:38) Precies in de tijd van hun omgang, van december 1886 tot mei 1887, schilderde Vincent zijn eerste paartje op schilderij *La Moulin de la Galette*. Dat kon nauwelijks toeval zijn.

Ongeveer 15 jaar oudere Agostina was misschien het ideaal van schoonheid voor Vincent. Haar gezicht waarop men haar ervaringen en rimpels kon zien, was aantrekkelijk voor hem. Hij heeft haar ook geschilderd. Op zijn *Agostina Segatori in het Café du Tambourin* is zij verbeeld toen zij aan een rond tafeltje



zat met een sigaret tussen haar vingers en een glas bier voor haar. *De Italiaanse*

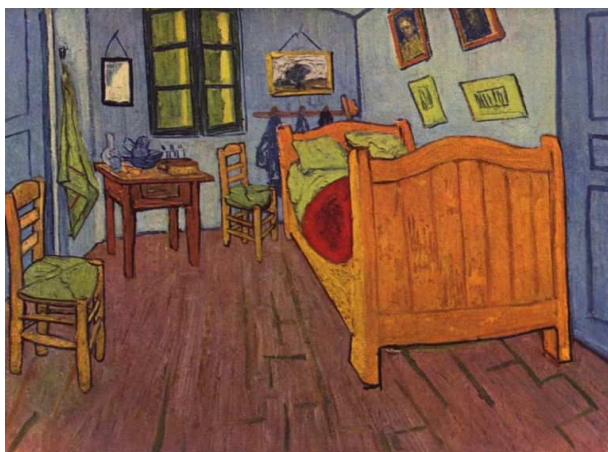
Na zekere tijd ging echter zijn verhouding mis wat eindigde met grote ruzie om de schilderijen die in Le Tambourin hingen. Agostina wilde hem de doeken niet geven en Vincent wilde ze in elk geval terugkrijgen want volgens de afspraak die hij met Theo had, de helft van zijn werk behoorde hem.

“Ik ben maar eens naar de Tambourin gegaan, omdat, als ik er niet heen ging, ze zouden denken dat ik niet durfde. Ik heb tegen la Segatori gezegd dat ik haar in deze kwestie niet veroordeelde, maar dat het aan haar was om over zichzelf te oordelen.” (HULSKER 2002:331)

In dit stukje brief aan Theo beschreef hij gevoelens die hij voor La Sagatori heeft: “Wat la Segatori betreft, dat is een heel andere zaak. Ik voel nog genegenheid voor haar en ik hoop dat zij dat ook nog voor mij voelt. Maar momenteel zit ze in een moeilijke positie, ze is niet vrij en ook geen baas in eigen huis, daarbij komt dat ze zorgen heeft en ziek is.” (HULSKER 2002:334)

En in deze tijd schreef hij aan zijn zusje Wil: “Ik (...) heb nog voortdurend de meest onmogelijke en zeer weinig voegzame liefdeshistorieën waarvan ik in de regel slechts met schade en schande afkom.” (HULSKER 2002:337)

### 3.8 Betaalde liefdes



*De slaapkamer*

Behalve Vincents bekende liefdesaffaires had hij natuurlijk ook verscheiden losse amoureuze contacten. In tijd dat hij in Den Haag, Antwerpen, Parijs en Arles verbleef, heeft hij soms van betaalde liefdes in de bordelen genoten. Namen van zijn toevallige liefdes zijn behalve prostituee Rachel niet bekend. Aan haar heeft hij op de ongelukkige nacht deel van zijn afgesneden oor gegeven. Waarom aan haar en waarom hij zijn oor had afgesneden is tot nu toe niet bekend. We weten alleen dat Rachel Vincents favoriete prostituee was in het bordeel van madame Virginia waar hij af en toe naartoe ging. Na zoveel mislukte pogingen die Vincent deed om een echte verhouding te vinden, was het geen wonder dat hij naar de bordelen ging om zijn lichamelijke behoeften te bevredigen. Steeds heeft hij echter naar een vrouw verlangd wat zijn schilderij *De slaapkamer*



bevestigde waarop we op het bed twee kussens kunnen zien. Model voor dit schilderij was zijn eigen slaapkamer in het gele huis in Arles.



## 4. Liefde voor boeken

In Vincents kinderjaren kreeg hij de informatie over de wereld buiten zijn geboorteplaats in de provincie Brabant vooral uit boeken. Vincent was een enthousiaste lezer. Hij las alles wat hij te pakken kon krijgen. Hij interesseerde zich voor literatuur, godsdienst en had ook een grote kennis van de Europese poëzie. Dat was eerder dankzij zijn vader dan de scholen die hij bezocht. Tot zijn twaalfde bezocht hij een dorpschool voor protestantse kinderen. Daar leerde hij echter geen speciale kennis of liefde voor boeken aan. In een klein lokaal zaten kinderen van de boeren die tenminste moesten leren lezen en schrijven. In vergelijking met hun burens waren leden van familie Van Gogh hoog opgeleid. Toen Theodorus van Gogh ontdekte dat Vincents docent vaak in de lessen heel dronken was, besliste hij Vincent naar een andere school over te plaatsen. Dat was een kostschool in het dorp Zevenbergen, 30 kilometer van Zundert. Meester Jan Provily en zijn zoon Piet specialiseerden zich in het onderwijzen van moderne talen zoals Frans, Duits en Engels, wiskunde en sociale kennis. Het taalonderwijs van Provily's school was uitstekend. Vincent kon Engels en Frans spreken evenals zijn moedertaal en daarnaast was hij heel goed in Duits. Nadat hij Provily's school voltooide ging hij naar een soortgelijke school in Tilburg, waar hij maar achttien maanden verbleef. Waarom hij toen de school verlaten heeft blijft een mysterie. Zijn resultaten waren heel goed en volgens schoolopnamen waren er geen problemen met hem. (SWEETMAN 2002:29) Deze school in Tilburg was ook buitengewoon liberaal, met volwaardige docenten en een aangename sfeer. Behalve wiskunde en talen besteedden de docent vier uur per week aan lezingen over kunst. Dat was toen heel ongewoon. Een van de verklaringen voor Vincents vertrek van deze school was dat zijn ouders al niet genoeg geld hadden om onderwijs voor hem te betalen. Vincent had veel broers en zussen, misschien hadden zijn ouders, wiens middelen immers beperkt waren, besloten dat nu tijd was om goed onderwijs voor de andere kinderen te betalen. Vincent had vervolgens vijftien maanden niks te doen in Zundert. In die tijd maakte hij lange wandelingen en las veel boeken. Toen kreeg hij dankzij zijn oom Cent zijn eerste baantje in het kunstbedrijf Goupil&Cie. De manager van Goupil&Cie in Den Haag was Hermanus Tersteeg. Tersteeg handelde vroeger met boeken en was steeds geïnteresseerd in boeken. Altijd als Vincent hem in zijn woning boven de galerie bezocht, spraken ze lang over literatuur. Voor Vincent die veel van boeken hield was Den Haag een ideale plaats. Omdat in de stad diplomaten resideerden, waren de boekwinkels voorzien van de nieuwste boeken van Franse en Engelse auteurs. Dankzij Vincents

excellente taalkennis werd hij verliefd op Franse poëzie en geschiedenis en las elke Engelse roman die hij in zijn handen kreeg. Hij gaf de voorkeur aan boeken over het alledaags leven en kunstboeken. Hij las voortdurend en bij elke gelegenheid beval hij zijn familie en vrienden boeken aan.

Vaak is het zo, dat liefde voor kunst ook met liefde voor boeken verbonden is, maar zelden zoveel als bij Vincent van Gogh. Vincent probeerde deze twee liefdes met elkaar te verbinden. In boeken die hij las zocht hij naar een verklaring daarvan wat hij in schilderijen zag en omgekeerd.

In 1873 toen Vincent in de Londense galerie van Goupil&Cie werkte, ontdekte hij werk van Franse auteur Jules Michelet. Vincent vond zijn wetenschappelijke boeken interessant, maar vooral zijn atypisch werk over liefde *L'Amour*. *L'Amour* werd een liefdesgids voor Vincent en hij geloofde in Michelets opvattingen over liefde alsof het wetenschappelijke feit was. Vincent citeerde graag passages uit de boeken in de brieven die hij aan Theo schreef. Boeken komen vaak in Vincents brieven ter sprake:

“Ik heb dus tamelijk degelijk de boeken bestudeerd die binnen mijn bereik waren, zoals de bijbel en *De Franse Revolutie* van Michelet, en verder van de winter Shakespeare en een beetje V. Hugo en Dickens, en Beecher Stowe, en kort geleden nog Aeschylus, en verder verscheidene andere, minder klassieke grote kleine meesters.” (HULSKER 2002:35)

Toen Vincent in een brief aan Theo de gebeurtenis met Margot Begemann beschreef, gebruikte hij een vergelijking met het boek *Madame Bovary* van Gustave Flaubert (1821-1880):

“Nu Theo, gij hebt *Mme Bovary* gelezen, herinnert gij u de *eerste* Mme Bovary die stierf in een zenuwtoeval, zoiets was het hier, doch hier gecompliceerd door innemen van gif.” (HULSKER 2002:247)

Theo, die in Parijs zat, zond Vincent het nieuwe boek van Émile Zola, *Germinal*, dat Vincent heel goed vond:

“Zoëven heb ik *Germinal* ontvangen, waar ik onmiddellijk aan begonnen ben. Ik heb er een vijftig pagina's van gelezen, die ik prachtig vind; ik heb er ook eens gelopen. (...) Gegroet, nogmaals dank voor *Germinal*, ik zit er terwijl ik schrijf nog in te lezen. Het is prachtig.” (HULSKER 2002:278,279) Uit zijn brief is meteen duidelijk, wat een enthousiast lezer Vincent was.

In de brief naar zijn zusje Wil schreef hij ook wijd over boeken die hij goed vond en probeerde haar wat aan te bevelen:

“Zo bv. ik die zoveel jaren tel in mijn leven (waarin) de lust tot lachen me ten enenmale verging, of dit door mijn eigen schuld zij of niet terzijde stellende, ik bv. heb vooral behoefte om eens goed door te lachen. Dat vond ik in Guy de Maupassant en er wel meer hier, onder de oude schrijvers Rabelais, onder de tegenwoordige Henri Rochefort waar men dat in vinden kan. Voltaire in *Candidate*. Integendeel, indien men waarheid wil, het leven zoals het is, bv. de Concourt in *Germinie Lacerteux*, *La fille Elisa*, Zola in *La Joie de vivre* en *L’Assommoir* en zoveel andere meesterwerken, schilderen ’t leven zoals we het zelf voelen en voldoen dus aan die behoefte die we hebben dat men ons waarheid spreke.

Het werk van de Franse naturalisten Zola, Flaubert, Guy de Maupassant, de Concourt, Richepin, Daudet, Huysmans is prachtig en men kan ternauwernood gezegd worden tot zijn tijd te horen als men er geen kennis van heeft genomen. Het meesterwerk van Maupassant is *Bel Ami*, ik hoop het u te kunnen bezorgen.” (HULSKER 2002:335,336)

Uit genoemde schrijvers blijkt, wie tot Vincents favoriete auteurs behoort. Toen hij jonger was waren dat vooral Charles Dickens (1812-1870) en Jules Michelet, later hield hij vooral van naturalisten zoals Émile Zola, Guy de Maupassant en Gustave Flaubert.

In jaren 1873–1880 was de bijbel zonder twijfel het belangrijkste boek voor Vincent . In die tijd speelde godsdienst in Vincents leven een heel belangrijke rol.

“Ik dank je ook heel hartelijk voor de Shakespeare. Die zal me helpen om het beetje Engels dat ik ken, niet te vergeten, maar vooral: Het is zo mooi. Ik ben begonnen de serie te lezen die ik het minste kende, die het mij vroeger, toen ik door andere dingen afgeleid werd of geen tijd had, niet mogelijk was te lezen: de serie koningsdrama’s. Ik heb al gelezen *Richard II*, *Henry IV*, en de helft van *Henry V*. Ik lees zonder erover na te denken of de ideeën van de mensen van die tijd dezelfde zijn als de onze, of wat er van wordt als je ze plaatst tegenover de overtuigingen van republikeinen, socialisten, enz. Maar wat me erin treft, evenals in sommige romanschrijvers van onze tijd, dat is dat de stemmen van die mensen – die in het geval van Shakespeare tot ons komen over een afstand van eeuwen – ons niet onbekend voorkomen. Het is zo levend dat men meent ze te kennen en zien.” (HULSKER 2002:502)

Uit deze brief aan Theo blijkt ook hoe Vincent van boeken hield. Hij las altijd en was blij met elk boek dat Theo hem recommendeerde en zond. Deze brief komt uit de tijd dat Vincent in het gesticht Saint Rémy verbleef. Hij had daar meer dan genoeg tijd om te lezen en was dankbaar voor de mogelijkheid Engels te oefenen.

In 1877 werkte hij van januari tot april in een boekhandel in Dordrecht dichtbij Rotterdam. Zijn vader vroeg oom Cent weer om een baantje voor zijn problematieke zoon te zoeken. De broer van een werknemers had een boekhandel in Dordrecht en oom Cent vroeg hem om een plaats voor zijn neef. Meneer Braat ging akkoord en nam Vincent in dienst voor een proeftijd van een week. De familie dacht dat het een uitstekend idee was. Voor mensen zoals Vincent die dagenlang boeken kon lezen, was dit het juiste beroep en het bood kans op een carrière op dit gebied.

Vooraf dankzij Vincents pogingen de boeken te redden toen in Dordrecht overstroming was, was hij na de proeftijd aangenomen. Achteraf bleek hij slechts buitengewoon enthousiasme voor het werk te zijn. Hij hield veel van boeken maar nu vooral van de bijbel die het belangrijkste en het enige boek voor hem was. Soms was hij - in plaats van te werken - bezig met het vertalen van de bijbel uit het Nederlands in het Frans, Engels en Duits. (CALLOW 2003:80)

Ondanks Vincents passie voor boeken verliet hij dit werk en besliste zijn vader op te volgen als predikant.

## 5. Liefde voor godsdienst

### 5.1 Londen en Parijs

Na Vincents ongelukkige liefde voor Eugénia Loyer sloot Vincent in zich en begon intensief de bijbel te bestuderen. Hij zat diep in de nacht de bijbel te lezen en dan keerde zich tot die al gelezen pagina's. (SWEETMAN 2002:61) Zijn werk interesseerde hem niet meer en hij zag geen zin meer in het verkopen van dure schilderijen aan rijke mensen. Hij hield zich meer bezig met hulp voor de armen. Na het werk ging hij altijd snel naar huis om de bijbel te lezen.

In de galerie werd bemerkt dat zijn interesse kleiner en kleiner werd en de situatie ergens door zijn oom Cent opgelost moest worden. Hij bedacht Vincent van Londen naar Parijs te verplaatsen, want hij dacht dat de wisseling van omgeving hem goed kon doen. Nadat Vincent naar Parijs kwam begon hij meteen te wrokkten en de hele tijd zat hij alleen boeken te lezen en de bijbel te bestuderen. Hij stopte met correspondentie met Theo. Met de kerst ging hij naar Nederland en probeerde door alle mogelijke middelen zijn ouders ervan te overtuigen dat hij terug naar Londen moest. Bij Goupils was iedereen druk bezig met de reorganisatie van het bedrijf. Ze gingen er dus mee akkoord. (SWEETMAN 2002:67) De leiding van de Londense vestiging merkte dat hij zich geen zorgen over zijn werk maakte en zich gedroeg alsof hij geheel in dromen opging. Vincent was steeds bezig met de bijbel en leed onder de ongelukkige liefde voor Eugenia Loyer. Naar Londen kwam ook Vincents Haagse baas Tersteeg om hem te controleren en de situatie in te schatten. Vincent moest daarna naar Nederland keren. Kort na zijn terugkomst in Nederland kreeg Vincent een nieuwe verordening: meteen naar Parijs te gaan. Vincent was boos om hoe de familie met hem manipuleerde, maar hij deed weer wat ze wilden. Mede-eigenaar van Goupil bedrijf meneer Boussoud besloot Vincent naar de hoofdvestiging in Place de l'Opéra over te plaatsen. Dat betekende een bevordering. Boussoud wilde misschien Vincent troosten en nieuw elan in hem opwekken. Maar hij bleef zich alleen met de bijbel bezighouden. Elke zondag ging hij naar de protestantse kerk in de buurt van Montmartre waar hij woonde. Hij koos voor deze buurt niet omdat het een kunstenaarswijk was, maar eerder omdat hij zoals de anderen een goedkope woning nodig had en van kalmte en natuur hield die in Vincents tijd in Montmartre nog was. Vincents verblijf in Parijs was nu echter ook niet gelukkig. Hij vervreemde van zijn collega's en sprak nauwelijks met zijn werkgevers, hoogstens om ruzie te maken. Soms gedroeg hij zich onbeleefd tegen de klanten. Als iemand volgens hem een slecht kunstwerk van plan was te kopen, kon hij zijn afkeuring

nauwelijks verbergen. Oom Cent kwam op bezoek, zodat hij zelf kon beoordelen hoe hij de situatie enigerwijs kon oplossen. Hij merkte snel dat de oorzaak van alle problemen de godsdienstige dweperij was. Hij probeerde hem aan te raden meer over wereldsdingen te zorgen en dacht dat Vincents problemen ook uit zijn isolatie voortkwamen. Boussod zond dus naar hetzelfde huis in Montmartre een nieuwe werknemer van de galerie. De jonge Engelsman Harry Gladwell was bijna eenzelfde zonderling zoals Vincent. Ze werden flink bevriend en Harry deelde Vincents voorliefde voor religie. (SWEETMAN 2002:71) Het feit dat Vincent nu een vriend had met wie hij zijn godsdienstige enthousiasme kon delen, had zijn groeiende ijver nog versterkt. Brieven die hij weer aan Theo schreef waren vol citaten uit de bijbel. Zelfs zijn geliefde auteur Jules Michelet en zijn boek *L'amour* veroordeelde hij en bad Theo om hetzelfde te doen en totdat hij op kerstmis naar huis zou komen geen andere boek dan de bijbel te lezen.

Als Vincent dacht dat hij zijn vader met zijn godsdienstige fanatisme plezier zou doen, vergiste hij zich erg. Theodorus van Gogh die bevorderaar van matigheid was, raadde ook zijn zoon de matigheid aan. Meer kon hij voor hem waarschijnlijk niet doen. De familie moest weer verhuizen naar een andere pastorie in Etten, ook in Brabant. De parochie daar was groter en Dorus had daar ook een groter salaris. Vincent verheugde zich erg op het nieuwe huis van zijn familie en schreef ook aan Theo dat hij ongeduldig op de Kerstmis wachtte. Hij schreef hem echter niet dat hij dit jaar geen vakantie zou krijgen want de kersttijd bij Goupil de drukste periode van het jaar was en Vincent tussen de werknemers was die dit jaar moesten werken. Toch verliet Vincent Parijs en ging naar Etten. Thuis wisten ze helemaal niet wat hij deed. Na zijn aankomst in Parijs en gesprek met Boussoud heeft hij zelf zijn ontslag aangeboden. Dankzij relaties die Vincent in Goupil & Cie door tolerante oom Cent had kreeg hij een ontslagperiode van drie maanden. Met martelaars lijden beleefde hij deze tijd. Hij vervreemde van iedereen inclusief Harry en in zijn vrije tijd las hij alleen de bijbel en zijn nieuwe obsessie, *Over de navolging van Christus* van Thomas à Kempis (1380-1471). Dit boek was een duidelijk voorschrift hoe een goed christelijk leven eruit moest zien. Vincent sloot zich af van de wereld om hem heen.

Vincent moest proberen een nieuw baantje te zoeken. Hij wilde vooral dat zijn nieuwe baan dienstig was, zodat hij een goed christelijk leven kon leiden, precies volgens de ideeën van Thomas à Kempis.

Begin april 1876 werd Vincent definitief ontslagen en kwam naar de pastorie in Etten. Hij vond het daar veel prettiger dan eerder en was dankbaar dat hij zich kon wentelen in deze godsdienstige

sfeer. (CALLOW 2003:69) Hij vertelde zijn ouders dat hij niets meer met handel te maken wou hebben en zei dat hij onderwijzer of misschien lekenpredikant wilde worden. Tot Vincents verbazing was zijn familie niet zo boos als hij verwachtte. Zijn vader had veel geduld met hem.

## **5.2 Ramsgate en Isleworth**

Vincent wilde natuurlijk naar Engeland teruggaan, zodat hij dichtbij zijn onbeantwoorde liefde kon zijn. Een baantje als onderwijzer was niet makkelijk te vinden, maar ten slotte had hij succes. Hij kon op een kleine particuliere school van dominee William Stokes in Engelse Ramsgate onderwijzen. Het was met kost en inwoning, maar zonder salaris. Toch was hij blij dat hij nieuw werk had en met groot enthousiasme ging naar Ramsgate. Hij onderwees daar Frans en rekenkunde en na school keek hij nog een beetje naar de jongens om. Alles ging prima, maar hij liet Theo weten dat hij in werkelijkheid een zendeling wilde worden in de arbeiderswijken van Londen. Hij schreef aan een andere geestelijke en solliciteerde naar dit soort werk. (CALLOW 2003:70) Meneer Jones, een methodistendominee, nam Vincent in dienst als hulppredikant en assistent-onderwijzer in Isleworth. Meneer Jones was een hartstochtelijke christen zoals Vincent en had begrip voor Vincents godsdienstijver. Vincent woonde in het huis van familie Jones en voelde zich lid van hun familie. In het begin gaf Vincent vooral lessen in de school die meneer Jones leidde en onderwees zijn kinderen Duits. Vincent was in deze tijd gelukkig maar nog steeds dacht hij na over meer christelijke dienst. Meneer Jones besloot dus dat Vincent minder tijd zou onderwijzen en hem meer in de kerken zou helpen. Vincent was dolblij. Meneer Jones had meer kerken in de buurt onder zijn hoede en voor Vincent koos hij de Wesleyan Chapel in Richmond waar hij voor de methodisten kon preken. Het was een goede keuze voor Vincent die meer en meer van methodisme\* hield vanwege zijn actieve aanpak en de hulp die men aan arme mensen verleende. Het was ook een goede kans voor Vincent om zijn eerste preek voor te bereiden. Het was duidelijk dat hij niet voor het preken geboren is, net zoals zijn vader, maar meneer Jones was tevreden en kwam tot het besluit dat de jongen het kon aanleren. (SWEETMAN 2002:81)

In een brief aan Theo beschreef Vincent zijn gevoelens over de eerste preek:

“Theo, Uw broer heeft verleden zondag voor het eerst gesproken in Gods huis, in plaats waarvan staat: In deze plaats zal ik Vrede geven.”

---

\* methodisme – een stroming in het protestantisme

“Ik had een gevoel als iemand, die uit een donker gewelf onder de grond weer in 't vriendelijk daglicht komt, toen ik op de preekstoel stond, en het is mij een heerlijke gedachte, dat voortaan waar ik komen zal, ik het evangelie zal prediken; om dat *wel* te doen moet men het evangelie in zijn hart hebben, moge Hij het er scheppen. “ (HULSKER 2002: 20,21)

Vincent's grote wens was nu vervuld. Hij bereidde zich elke keer goed voor en probeerde zijn gedachten nauwkeurig te formuleren. Meneer Jones gaf hem echter ook een werkje waar hij snel een hekel aan kreeg. Sommige van de ouders van de leerlingen liepen achter met hun betaling en Vincent moest die in de armenwijken opzoeken en het geld van hen aftroggelen. Vincent haatte zijn taak: deze mensen waren straatarm, leefden in armoede en hij wilde niet hun laatste geld nemen. Hij wilde een predikant worden vooral om de zieken en noodlijdenden te helpen. Alleen ging goed, maar nu had Vincent een staat van geestvervoering doorgemaakt. Zijn geloof was nu zo intensief en krachtig, zodat hij de wereld om hem heen niet bemerkte. Brieven die hij aan Theo schreef waren een bijna onbegrijpelijke mengeling van gedachten en preken. Theo zou moeten denken dat zijn broers gemoed beneveld moest zijn. Wat Vincent aan hem schreef was niet meer rationeel. Vincent's familie besloot iets ermee te doen toen hij voor de kerst naar huis kwam. Toen hij naar Etten kwam, was hij al bijna in gewone toestand en had het slechtste al achter de rug. Godsdienstige geestvervoering heeft hem waarschijnlijk afgeschrikt. Toen zijn vader hem zei dat hij niet meer terug naar Londen mocht, bod hij geen weerstand. Hij was blij dat hij rustig bij zijn familie kon blijven en wachten wat de anderen voor hem zouden bedenken. Met zijn vader sprak hij liever over veiligere thema's dan godsdienst en geloof.

### **5.3 Dordrecht**

Opnieuw was het oom Cent die met een oplossing van Vincent's situatie kwam. Zoals eerder besproken ging hij nu werken in een boekhandel in Dordrecht. Vincent werkte daar een korte tijd. Vincent's kamergenoot in Dordrecht verbaasde zich over de kerkgang van Vincent. Hij ging namelijk naar de gereformeerde kerk, maar hij bezocht ook lutherse en katholieke diensten. (CALLOW 2003: 82)

In de boekhandel was Vincent niet gelukkiger dan bij Goupil en besliste een predikant te worden net zo als zijn vader en grootvader.



## **5.4 Voorbereiden op de studie theologie**

Alle leden van zijn familie waren tegen Vincents beslissing om theologie te gaan studeren. Vincent besliste dit laat en hij moest erg moeilijke examens afleggen. Vincent pakte de zaak stevig aan. Hij was te oud om te studeren aan een universiteit, dus ging hij naar Amsterdam waar hij bij zijn oom Jan kon wonen en privé lessen Latijn, Grieks en wiskunde ging volgen. Hij had een jaar zich om de examens voor te bereiden.

In een brief aan Theo beschreef hij zijn gedachte om een predikant te worden:

“Wat mij aangaat, ik moet een goed prediker worden, die wat te zeggen heeft dat goed is en nuttig kan zijn in de wereld, en het is misschien wel goed dat ik een betrekkelijk lange tijd van voorbereiding heb, en sterk bevestigd word in een vaste overtuiging, voor ik ertoe word geroepen om daarover tot anderen te spreken.” (HULSKER 2002:28)

Uit deze brief bleek dat hij gemotiveerd genoeg was, maar hij was tot grote verbazing van zijn vader niet in staat examens te halen. Het bleek dat hij eindelijk iets had gevonden wat hij zijn hele leven het best kon doen, toch zakte hij weer. Vincent was een erg goede linguïst: hij sprak vloeiend Frans, Engels en ook Duits, daarom konden zijn ouders niet geloven dat hij niet geslaagd was. Misschien had Vincent niet genoeg motivatie. Misschien was hij al te lang uit school en was niet meer gewend intensief te studeren. Voor Vincents familie was dit echter een grote teleurstelling. Zijn vader kwam persoonlijk naar Amsterdam zodat hij zelf kon zien wat er precies misging. Hij bezocht Vincents leraar dr. Mendes da Costa die hem vertelde dat Vincent nauwelijks vooruitgang boekte. Vincent zelf was erg teleurgesteld, ook voor hem was deze tegenslag moeilijk te doorstaan. Nog steeds wilde hij echter dolgraag het evangelie verkondigen en de armen helpen.

## **5.5 Missionarissenschool in Brussel**

Vincent kwam naar de pastorie in Etten en probeerde zijn vader ervan te overtuigen dat hij een nieuwe kans moest krijgen. (CALLOW 2003:93) Dominee Jones uit Isleworth die contact met Vincent en zijn familie bleef houden, kwam op bezoek naar Etten en samen met Vincents vader probeerden ze enige missionarispleken te vinden. Dat was niet gemakkelijk, omdat de organisatie

die missionarissen koos genoeg beoefenaars had en erop paste geen aanvragers aan te nemen met wie enig risico verbonden was. Ze vonden slechts één missionarissenschool in Brussel die Vincent kon aannemen. De cursus op deze school was kort en intensief en er werd niet zo'n grote nadruk gelegd op kennis van de klassieke talen. De kandidaten die succesvol met hun studie waren stuurde de school naar het mijnbouwgebied in Borinage. Vincent was niet echt succesvol, op school werd hem gezegd dat hij weinig talent voor het spreken in het openbaar had, maar dankzij zijn vastberadenheid en wil om anderen mensen te helpen heeft hij toch een kans gekregen. Hij kreeg een plaats als onbetaalde assistent met een proeftijd.

## **5.6 Borinage**

Borinage was een godvergeten plek en de mijnwerkers maakten een vreemde en akelige indruk op hem. Borinage was een verarmd gebied in het zuidwesten van België, in de buurt van Mons. Het gebied Borinage was een van de moeilijksten in Europa. De mijnwerkers leefden in de droefste ellende. Sommigen waren half verminkt, anderen verbrand door explosies en ze zagen er ouder uit dan ze in werkelijkheid waren. De mijnen waren niet geautomatiseerd en de schachten waren ontzettend gevaarlijk. Explosies en andere ongelukken waren daar niets bijzonders. Het leven van een mens betekende weinig in Borinage. Ook de kinderen, jongens en meisjes, werkten in de mijn waar ze de kolen in kleine wagens laadden. Rond de mijnen lagen armoedige donkere mijnwerkershuisjes en het landschap zag er heel triest uit. Vincent woonde in Paturages, niet ver van Mons, bij een colporteur meneer van der Haegen. Meteen na zijn aankomst begon hij met werken. Hij hielp de zieken, preekte voor de mijnwerkers en hun families en onderwees de kinderen van zijn huisbaas. Vincent preekte in Wasmes, dat was dertig minuten te voet van Paturages. In Wasmes was een voormalige danszaal die nu als plaatselijk centrum en voorlopige kerk diende. In de zaal was plaats voor ongeveer honderd mensen en Vincents taak was preken voor de mijnwerkers en hun families. Toen Vincent begreep hoe moeilijk en vreselijk het leven van deze mensen was, raakte hij zijn illusies kwijt en probeerde minstens door zijn preken hun leven een beetje te veraangemen. Vincent moest bekennen dat geestelijk onderwijs niet dat was wat deze mensen vooral behoefte aan hadden. Hij probeerde dus zijn mooie woorden ook in de daden om te zetten.

Vincent was dolblij, toen hij ontdekte dat hem een salaris van 50 Belgische frank per maand was toegekend. Het Comité der Evangelisatie was nu wat vriendelijker tot hem. Hij onderwees de

Schrift, maar het grootste deel van zijn tijd besteedde hij aan het helpen van de armen en zieken. (CALLOW 2003:98) Hij leerde ook medische hulp te verlenen.

In deze periode van Vincents leven schreef hij aan Theo het minst. Dat was waarschijnlijk teken van zijn innerlijke gevecht en dat hij zijn gedachten niet precies kon formuleren. Hij was nu het dichtst tot God en zijn godsdienstijver was extreem. Vincent probeerde zo dicht mogelijk bij de mijnwerkers te zijn en besloot dus zijn schone huisvesting bij bakker Denis te verlaten, waar hij nu woonde, en ging in eenzelfde donker en vuil hutje wonen zoals de mijnwerkers en hun families. Veel van zijn kleren gaf hij aan hen, uit zijn bovendek liet hij verbandmaterialen maken. Ook het weinige voedsel dat hij had gaf hij aan hongerige kinderen. (SWEETMAN 2002:104)

Meneer en mevrouw Denis maakten zich zorgen over Vincent. Ze dachten dat hij te ver ging. Hij sliep in een smerig hutje, op het stro en gebruikte ook geen zeep meer. Vincent wilde net zo smerig van de kolen zijn zoals de mijnwerkers. Hij wilde gewoon een van hen zijn. Mevrouw Denis dacht al dat ze Vincent tegen zichzelf moest beschermen. Ze schreef over wat Vincent aan het doen was aan zijn vader Theodorus. Zijn vader kende Vincents gecompliceerde karakter al goed en besliste hem zelf te komen bezoeken. De komst van zijn vader heeft Vincent misschien een beetje gekalmeerd. Hij wilde vader laten zien waarmee hij zich daar bezighield. Samen bezochten ze drie protestantse priesters in deze streek en Theodorus nam ook aan godsdienstige seminaries deel die Vincent in de huizen van mijnwerkers leidde. Vader deed hem een voorstel. Als hij terug naar het huis van familie Denis zou keren en het idee vergeten met de mijnwerkers samen te wonen, probeerde hij met het Comité der Evangelisatie te onderhandelen dat Vincent in Borinage zou blijven werken. Dat was wat Vincent het liefst wilde, hij ging dus akkoord. Het gehuurde hutje besloot hij als atelier te gebruiken, voor wanneer hij zin had om te tekenen. Theodorus was succesvol maar Vincents wil ging af. Zijn enthousiasme was steeds sterker. Een van de mijnwerkers nodigde hem uit voor een bezoek aan de mijnen, zulk aanbod kon hij natuurlijk niet weigeren. Vincent wilde dolgraag zien hoe de armoedige mensen daar beneden werkten. Dat was een verschrikkelijk beeld. De mijnen zijn heel diep, donker, nat en duister. Zes honderd meter onder de grond leefden afgematte pony's en de zware wagens met kool werden getrokken door kinderen vanaf 8 jaar. (SWEETMAN 2002:103)

Vincent wist alleen het lijden rond om hem heen te verdragen door zichzelf te kastijden met werk. Hij werkte tot de totale uitputting. Hij bad tot God voor een beter leven voor deze armoedige mensen. In brieven aan Theo schreef hij niet over de ongelukken die in de mijnen gebeurden. De

gebeurtenissen die in Borinage voorkwamen waren misschien te verschrikkelijk om in de brieven te beschrijven. Vincents belevenissen hadden de broers vervreemd.

Een andere catastrofe doemde echter aan de horizon op. Comité der Evangelisatie zond priester Rochedieu opdat hij een inspectie van Vincents werk in Borinage moest doen. Rochedieu vond op de plaats van bestemming een verwilderd en vermagerd mannetje dat volgens hem geen sociale status had. Rochedieu onderzocht de situatie en gaf zijn bericht aan het Comité der Evangelisatie. Het Comité stelde vast dat Vincent vanwege zijn ongepaste gedrag ontslagen moest worden. Hij bracht namelijk het Comité in diskrediet en hij was een ongetalenteerd spreker wat de belangrijkste functie van een evangelist was. Ze apprecieerden zijn toewijding en zijn bewonderenswaardige kwaliteiten bij het helpen van zieken en gewonden, maar voor het werken als evangelist was hij niet geschikt. (CALLOW 2003:101)

Vincent deed een poging deze ontmoedigende tegenslag het hoofd te bieden, maar hij was diep teleurgesteld. Hij deed zijn best om dienstig en onderdanig te zijn en zo vergold hem de God. Zijn geloof had steeds sterk fanatieke kenmerken, hij wilde meer lijden dan alle anderen en zijn gedrag rechtvaardigde door zich te beroepen op Christus.

Na de eerste shock begon hij snel een weg te zoeken om de huidige situatie op te lossen. Zijn vader kon hij niet meer om hulp vragen, hij volgde zijn raadgeving niet. Dominee Jones was te ver. Vincent wilde zijn plek van evangelist terug krijgen en besloot een van de meer sympathieke leden van het Comité der Evangelisatie, meneer Pietersen, te bezoeken. Natuurlijk had hij geen geld om de reis naar Brussel te bekostigen. Naar Pietersen liep hij te voet wat zijn martelaarschap versterkte. Pietersen was een aardige man, hij liet de afschuwelijk uitziende Vincent binnen en zorgde ervoor dat hij zich op zijn gemak voelde. Vincent tekende soms in Borinage, vooral de omgeving en de mijnwerkers. Hij wist dat Pietersen een schilder-amateur was en nam dus enkele tekeningen mee om die aan hem te laten zien. Pietersen merkte dat de jongeman steeds dacht dat zijn toekomst in dienst van God lag. Hij raadde Vincent aan naar Borinage terug te gaan en met zijn werk door te gaan, ofschoon hij niet meer op een salaris van het Comité kon rekenen. Pietersen wist dat Vincent in zo'n diepe nederigheid niet lang kon leven.

Vincent ging terug en verhuisde naar een andere plaats, Cuesmes, waar hij met mijnwerkers familie Decrucq woonde. Theo had een klein salaris, maar af en toe stuurde hij Vincent toch een beetje geld. Naast hulp voor de mijnwerkers begon hij ook steeds meer te tekenen. Hij was met het tekenen serieus bezig, maar hij wilde geen afstand doen van zijn geestelijke opdracht. Hij vocht

met zijn geweten en angst voor de geestelijke ledigheid. Hij was bang toe te geven dat het godsdienstige leven niets voor hem was. Nog een zekere tijd voerde hij dit innerlijke gevecht, maar ten slotte won zijn liefde voor de kunst. In oktober 1880 vertrok hij naar Brussel waar hij aan een schilderacademie ging studeren. Later had Vincent eerder een afkeer van godsdienst en waardeerde het werk van zijn vader niet meer. Religie heeft hem teleurgesteld.

Vincent's liefde voor godsdienst duurde betrekkelijk lang. Vanaf zijn onbeantwoorde liefde voor Eugenia Loyer in 1874 tot 1880 toen hij besliste kunstenaar te worden. Hij was trots op zijn familie, op zijn vader en ook grootvader die priesters waren. Hij wilde ook hun navolger worden en zich in dienst voor God stellen. In die tijd was zijn vader een grote mentor voor hem. Vincent's geloof ging echter een extreme kant op. Zijn studie van de bijbel was zo diep dat hij in bepaalde tijden alle andere boeken weigerde te lezen. Hij leefde zo ascetisch mogelijk en probeerde zich met Christus te identificeren. Hij ervoer zelfs de godsdienstige geestvervoering. Vincent deed waarschijnlijk alles te intensief en fanatiek. Ten slotte ontdekte hij echter dat de godsdienst voor hem niet de beste oplossing was. Zijn levenslange liefde voor kunst won.

## 6. Liefde voor kunst

### 6.1 Den Haag

Vincent's liefde voor kunst begon toen hij als zestienjarige jongen naar de Haagse galerie van zijn oom Cent ging werken. Het werk in de Goupils galerie was niet makkelijk, maar Vincent deed zijn best en oom Cent was tevreden met hem. Cent had geen kinderen, het was dus best mogelijk dat als de jongen succesvol en ambitieus zou zijn, hij zijn erfgenaam kon worden. Vincent werd gefascineerd door alles wat met kunst verbonden was. Hij ging de koninklijke schilderijenverzameling in het Mauritshuis bezoeken en zijn passie voor kunst werd alsnog groter. Met vervoering dacht hij aan *Gezicht op Delft* van Johannes Vermeer (1632-1675) en *Gezicht op Haarlem* van Jacob van Ruisdael (1628-1682). In Goupils galerie ontdekte hij het werk van Jean-François Millet (1814-1875) waarop hij toen erg verliefd werd. Millet onderstreepte het gewone leven van de boeren en het platteland.

Als dat Vincent's beperkte inkomsten toelieten, kocht hij prenten waarmee hij zijn kamer versierde. Hij maakte kennis met schilder Anton Mauve die later met Vincent's nicht Jet trouwde. In maart 1871 toen Vincent zijn achttiende verjaardag vierde, kon hij tevreden met zichzelf zijn. Hij had twee succesvolle jaren bij Goupil achter de rug en drong de kunstwereld binnen. Hij interesseerde zich meer en meer voor de kunst. In zijn vrije tijd bezocht hij het Rijksmuseum in Amsterdam en ging op reis naar Brussel waar een beroemde tentoonstelling plaatsvond.

### 6.2 Londen

In 1873 werd Vincent overplaatst naar de Goupils galerie in Londen. Hij reisde via Parijs, zodat hij met eigen ogen kon zien hoe men in de hoofdzetel van Goupil werkte. Ondanks alle beroemdheid van Louvre werd Vincent vooral geïmponeerd door Palais du Luxembourg waar hij ook schilderijen van zijn favoriete Franse schilder Jules Breton (1827-1906) vond.

Vincent's nieuwe plaats, die hij in Londen kreeg, betekende een rangverhoging. De Londense vestiging werkte alleen als groothandel die de andere galeries van prenten voorzag en wilde binnenkort een gelijkwaardige galerie zoals in Den Haag of Parijs openen. Vincent had nu dus slechts een ambtelijk baan, die zeker niet zo interessant was, maar hij wist dat het snel zou veranderen. De contemporaine Engelse kunst was volgens Vincent van laag niveau, maar dat gold niet voor de tekeningen die in de tijdschriften werden gepubliceerd. Hij versierde weer de wanden

van zijn kamer met uitgeknipte tekeningen en prenten. (CALLOW 2003:52) Dat deed hij trouwens zijn hele leven lang.

### **6.3 Crisis**

Na Vincents ongelukkige liefde voor Eugenia Loyer ging zijn carrière als kunsthandelaar echter mis. Hij werd een fanatiek gelovige en zijn passie voor kunst nam af. Hij werd over geplaatst naar de galerie in Parijs, waarna hij weer naar Londen keerde waar hij steeds geen interesse voor werk toonde, daarna alweer naar Parijs. Oom Cent dacht dat de Londense omgeving schadelijk voor zijn neef was en besliste hem terug naar Parijs te verplaatsen. Hij had geen belangstelling meer voor zijn werk. Hij bestudeerde de bijbel en alleen op zondag maakte hij een uitzondering: na de kerkdienst ging hij naar het Louvre. Een bepaalde liefde voor kunst koesterde hij dus steeds. Maar Vincent dacht dat zijn toekomst in de dienst voor God lag en na zeven jaar verliet hij het bedrijf Goupil&Cie.

Van 1876 tot 1880 werd Vincent verzwolgen door religie, maar vanaf 1878 begon hij in Borinage te schetsen: vooral mijnwerkers die op de oppervlakte werkten. Zijn schetsen zijn brutaal en de gestalten hebben geen juiste proporties, maar Vincent schafte zich een leerboek van tekenen aan en probeerde zich te verbeteren. Hij werkte nog steeds als evangelist, maar langzamerhand richtte hij zich tot de kunstwereld. In oktober 1880 ging hij naar Brussel om aan een schilderacademie te studeren.

### **6.4 Brussel**

Vincent vertrok naar Brussel vooral om beter licht en meer ruimte voor zijn werk te krijgen, in Borinage woonde hij in een klein en donker kamertje. Hij wilde ook af en toe met modellen werken, andere schilders ontmoeten en dacht dat hij misschien les zou kunnen krijgen op een academie. De Brusselse Academie had een groot voordeel in vergelijking met de Amsterdamse: ze was namelijk gratis. Vincent verbleef zes maanden in Brussel. Hij meldde zich bij de Academie aan, maar het is niet bekend of hij daar werkelijk lessen heeft gevolgd. Hij wilde vooral graag met een geoefende schilder samenwerken. Hij vroeg Theo of hij in Brussel een schilder niet kende en die zorgde ervoor dat hij met een Nederlandse kunstenaar Anthon van Rappard kennismakte. Van Rappards techniek was beter uitgewerkt dan die van Vincent en hij kon hem dus advies geven. Bovendien kon Vincent met hem in zijn atelier werken. Vincent kreeg het geld van zijn vader en ook Theo

begon hem te ondersteunen. Ze maakten een afspraak dat Theo Vincent elke maand financieel zou ondersteunen en de helft van Vincents werk Theo's eigendom zou worden.

Vincents vriend Van Rappard keerde terug naar Nederland en Vincent dacht dat hij zijn verblijf in Brussel niet meer hoefde te verlengen. Wonen in de stad was altijd duurder dan een verblijf op het platteland. Bovendien had hij heimwee en verheugde zich op de ontmoeting met Theo. Van april tot eind 1881 werkte hij aan de tekenstudie, vooral volgens de Barges-tekenkurs\*, bij zijn ouders in Etten. Hij kreeg daar ook bezoek van zijn vriend Van Rappard en samen schilderden ze in de velden. Vincent verliet Etten kort na zijn affaire met Kee Vos. Hij dacht aan zijn verwante, schilder Anton Mauve terug en ging naar Den Haag om hem daar op te zoeken en om hulp met het tekenen te vragen.

## **6.5 Den Haag**

Anton Mauve had er geen bezwaar tegen Vincent af en toe les te geven. Hij hielp hem ook bij de inrichting van eigen atelier en introduceerde hem in een vereniging van kunstenaars, waar hij model kon tekenen. (WALLACE 1971:33) Mauve raadde Vincent de aquarellen aan. Volgens hem moest Vincent met de echte kleuren werken. Vincent leed onder een aantal depressies en dat spiegelde zich ook in zijn gedrag weer. Als Mauve zijn werk bekritiseerde, werd hij vaak woedend. Dit gedrag was voor Mauve onaanvaardbaar. Nadat Vincents schandaal met prostituee Sien aan licht gekomen was, begon Mauve aan Vincents goede manieren en gezond verstand te twijfelen en wilde niets meer met hem te maken hebben. Dat deden echter de hele familie en de meeste vrienden ook. Ten slotte was ook Vincent ervan bewust dat zijn relatie onzinnig was en besloot zich volledig aan de kunst te wijden. Hij vertrok naar Drenthe om daar met zijn vriend Van Rappard te schilderen.

## **6.6 Drenthe**

Vincents verblijf in Drenthe was kort. Hij verbleef daar van september tot december 1883. Drenthe was een verlaten gebied in het noordoosten van Nederland, waar geen grote steden waren, alleen dorpen met primitieve en duistere woningen, veel veenmoerassen en heidevelden. In Drenthe realiseerde Vincent zich voor het eerst dat hij een boerschilder was. Hij bracht zijn jeugd op het platteland door en voelde zich in steden niet op zijn gemak. (CALLOW 2003:200)

---

\* de Barges-tekenkursus – een tekenkursus gemaakt door Franse kunstenaar Charles Barge (1826-1883)



In talrijke brieven uit Drenthe beschreef Vincent aan Theo wat is hij daar aan het doen was:

“Ik heb een paar studies van de heide, welke ik u zenden zal als zij goed droog zijn, en ben ook aquarellen begonnen. En ik ben ook weer pentekeningen begonnen, juist met het oog op het schilderen, omdat men de pen in zulke details kan treden als geschilderde studies niet kunnen, en men wel doet twee studies te maken, één geheel getekend voor 't in elkaar zetten der dingen en één geschilderd voor de kleur.” (HULSKER 2002:196)

Tijdens Vincents verblijf in Drenthe leed hij vaak onder depressies, eenzaamheid en schuldgevoelens jegens Sien en haar kinderen die hij had verlaten. Uiteindelijk verliet hij dit duistere gebied en ging naar zijn familie, die nu in een nieuwe parochie in Nuenen woonde.

## **6.7 Nuenen**

De parochie in Nuenen was de kleinste van alle posten waar Vincents vader werkte, terwijl hij hier het hoogste salaris had. Zijn ouders vonden het niet goed, dat hun oudste zoon terug naar huis kwam. Nuenen was een klein dorpje waar iemand zo excentriek als Vincent nauwelijks aan de aandacht van dorpelings aandacht kon ontsnappen.

Vincent verbleef bijna twee jaar in Nuenen, vanaf december 1883 tot november 1885. Oorspronkelijk wilde hij na een paar maanden naar Drenthe terugkeren, maar hij veranderde van mening. Hij liet zich inspireren door Van Rappard en begon ook met studies van wevers. Hij tekende en schilderde de wevers aan hun weefgetouw en bovendien ook de omgeving van Nuenen. Eindelijk ging het met zijn werk de goede kant op en Vincents ouders merkten dit ook. Een washok aan de achterkant van het huis werd schoongemaakt en Vincent kon hem als zijn atelier gebruiken. (CALLOW 2003:219) Hij vond nieuw elan voor het schilderen, maakte gebruik van heldere kleuren en was heel productief. In de twee jaren in Nuenen creëerde hij meer dan 280 tekeningen en aquarellen en hetzelfde aantal schilderijen. (SWEETMAN 2002:162) Vincent kreeg in Nuenen bezoek van zijn vriend Van Rappard en voor tien dagen werkten ze samen. Vincent was dolblij, hij hield altijd van het werken met andere schilders. Hij vergeleek altijd zijn techniek met die van andere kunstenaars en probeerde er iets van te leren.

In Nuenen werd Vincent bevriend met familie de Groot, wiens familieleden vaak als modellen voor zijn schilderijen stonden. Volgens hen ontstond ook een van Van Goghs beroemdste

schilderijen – *De Aardapeleters*. Vincent zelf vond dit schilderij buitengewoon fraai en hoopte dat Theo *De Aardapeleters* in Parijs kon verkopen. Dat lukte echter niet. Schilders met veel betere techniek dan Vincent zoals Pissaro of Monet waren in die tijd ook niet succesvol met het verkopen van hun schilderijen.

Vincent's verblijf in Nuenen was voor zijn familie niet meer aangenaam. Eerst vanwege zijn liefdesdrama met Margot Begemann, daarna volgden de dood van zijn vader en dan nog naar het heet een andere affaire met Gordina de Groot. Vincent voelde zich weer aangetrokken door de stad. Hij bezocht de galerie in Antwerpen, waar hij het werk van Frans Hals (1580-1666) bewonderde en bezocht ook het opnieuw geopende Rijksmuseum in Amsterdam waar hij vooral van het werk van Rembrandt (1606-1669) hield. Hij verlangde nu naar het stadsleven. Daar kon hij met andere kunstenaars discussiëren en zijn kunsttalent ontwikkelen. Zijn nieuwe bestemming werden Antwerpen.

## **6.8 Antwerpen**

Antwerpen was inderdaad alleen een korte stopplaats op weg naar Parijs. Vincent verbleef hier maar vier maanden. Het leven in de stad was niet goedkoop: Vincent gaf veel geld aan de modellen uit en moest dus veel geld bezuinigen op eten. Kunst en zijn werk waren voor hem veel belangrijker dan eten en eigen gezondheid. Hij hongerde vaak en dat had een slechte invloed op zijn gezondheid. Vincent had last van koorts, hij viel soms flauw en verloor tien tanden. Waarschijnlijk leed hij ook aan syfilis.

Vincent schreef zich bij de Antwerpse kunstacademie in waar hij de juiste schildersmethoden wilde leren. Vincent met zijn zonderlingheid veroorzaakte een opstootje in de ordelijke Academie. Toen de directeur de techniek van Vincent zag, liet hij hem naar beginnerscursus van tekenen overplaatsen. Hij schilderde koortsachtig en zo snel dat de medestudenten verstomd naar hem keken. Lang kon hij de kritiek die hij kreeg niet verdragen en werd er meer en meer van overtuigd dat hij naar Parijs moest.

## **6.9 Parijs**

In Parijs verbleef Vincent precies twee jaar, vanaf februari 1886 tot februari 1888. Vincent probeerde Theo op alle mogelijke manieren ervan te overtuigen dat het voor hen beide het best zou zijn als hij naar Theo naar Parijs zou komen. Dan hoefde Theo niet het gehele huurbedrag zelf te

betalen en kon Vincent daar de belangrijke ateliers vinden, waartoe hij met Theo's invloed zeker toelaten werd. Theo bleef onvermurwbaar. Zijn woning in Rue Laval was klein en hij wilde rustig alleen wonen. Hij hield van zijn oudere broer, maar hij wist goed hoe impulsief Vincent was en hoe graag hij ruzie maakte.

Op een dag stelde Vincent zijn broer voor een voldongen feit. Hij kwam namelijk naar Parijs en stuurde hem deze brief, geschreven in het Frans, naar de Goupils galerie in Montmartre,:

“Neem het mij niet kwalijk dat ik maar ineens gekomen ben; ik heb er zo vaak over nagedacht en ik geloof dat we op deze manier tijd winnen. Ik zal in het Louvre zijn van twaalf uur af of vroeger, als je wilt. Antwoord alsjeblieft hoe laat je in de Salle Carrée\* zou zijn. Wat de onkosten betreft herhaal ik je dat het op hetzelfde neerkomt. Ik heb nog geld over, dat spreekt vanzelf, en alvorens enige uitgave te doen, zou ik je willen spreken. Wij zullen het eens worden, dat zul je zien. Dus, kom er zo spoedig mogelijk naartoe. Met een handdruk (...)”. (HULSKER 2002:326)

Theo's appartementje was werkelijk klein. Vincent probeerde daar minstens stillevens met bloemen te schilderen en anders schilderde hij buiten. Gelukkig verhuisden de broers later naar een groter appartement in Rue Lepic, ook in Montmartre. Vincent liet zich inschrijven door Fernand Cormon (1845-1924). Hij ging elke ochtend naar zijn atelier. Cormon was een academische schilder gespecialiseerd in historische onderwerpen. Cormon was een goede en tolerante leraar en in zijn atelier ontmoette Vincent Toulouse-Lautrec, Emile Bernard en Gauguin, die later Vincents vrienden zouden worden. (CALLOW 2003:254)

In Parijs bevrijdde Vincent zijn palet van de donkere kleuren en verbeterde ook zijn techniek van weergeven van vormen in licht en schaduw. (WALLACE 1971:46) Eerst in Parijs ontdekte hij wat het impressionisme precies betekent. Hij inspireerde zich door het werk van Adolphe Monticelli (1824-1886), wiens schilderijen verzameld werden door Theo. Vincent bewonderde Monticelli's helderheid en rijke kleuren. Dankzij Theo maakte Vincent kennis ook met Père Tanguy, de eigenaar van een verfwinkel die in een klein kamertje doeken van Vincent en andere impressionistische schilders liet hangen. In de verfwinkel ontmoetten kunstenaars als Monet (1840-1926), Renoir (1841-1919) en Cézanne (1839-1906) elkaar en discussieerden ze over de

---

\* Salle Carrée – een van de mooiste zalen van het Louvre

kunst. Vincent maakte drie portretten van Tanguy. Op het beroemdste portret was hij afgebeeld met de Japanse prenten op de achtergrond.



Vincent was buitengewoon enthousiast over de Japanse prenten die nu in Parijs in de mode waren. Ze waren goedkoop en Vincent begon ze dus snel te verzamelen. De heldere kleuren van de prenten en ook de onderwerpen bevielen hem – natuur, gewone mensen, alledaags leven en de interieurs. Zoals de impressionisten nam ook Vincent het aparte perspectief van de Japanse prenten over.

Tot andere vrienden-schilders die Vincent in Parijs ontmoette hoorden bijvoorbeeld Camille Pissaro en Paul Signac (1863-1935). Ze hadden begrip voor Vincents zonderling gedrag en ze gingen vaak samen buiten schilderen.

*Portret van Père Tanguy*

Meest bevriend was hij echter met Emile Bernard en Paul Gauguin. Met Bernard hield hij lange correspondentie en Gauguin bezocht hem tijdens Vincents verblijf in Arles.

Langzamerhand kreeg Vincent genoeg van Parijs. Hij verlamde in de onpersoonlijke, onvriendelijke stad met al zijn lawaai, drukte en de vervuilde lucht. Vooral had hij een hekel aan de ruzies en lasterpraatjes van de kunstenaars. Vincent voelde zich al zo uitgeput en versleten dat hij zo snel mogelijk weg uit de Parijse straten wilde. Hij richtte zich naar de raad van zijn vriend Toulouse-Lautrec en in februari 1888 vertrok hij naar het altijd zonnige en kleurige Arles.



*De courtesane*

## 6.10 Arles

Het stadje Arles ligt in het zuiden van Frankrijk, in Provence. Vincent was buitengewoon tevreden met de kleuren en het licht van Arles. Hij vond daar een heleboel onderwerpen te schilderen als het mooie landschap, de bloeiende bloemen en vruchtbomen, de cipressen en zijn heel beroemde zonnebloemen. Provence werd zijn eigen Japan.

Vincent's gezondheidstoestand was niet goed toen hij nog in Parijs woonde. Hij at alleen als hem wat geld overbleef, dronk veel absint en wijn en rookte hard. In Arles ging het al beter met



hem wat hij ook aan zijn broer beschreef:

“Op sommige ogenblikken denk ik dat mijn bloed weer min of meer zin heeft om te gaan stromen; wat de laatste tijd in Parijs niet het geval is geweest; ik kón werkelijk niet meer.” (HULSKER 2002:341)

Verder beschreef hij in dezelfde brief ook de vrouwen en musea in Arles:

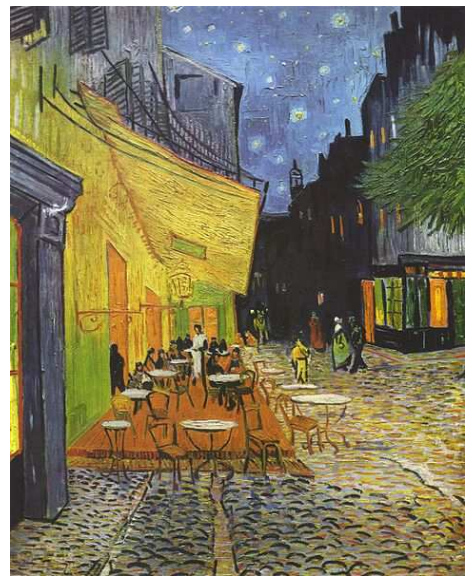
“De vrouwen zijn erg mooi hier, dat is geen gekheid, daarentegen is het museum van Arles afschuwelijk en wél gekheid, waard om in Tarascon\* te staan.” (HULSKER 2002:341)

### *Zonnebloemen*

Vincent was in deze periode ook bijzonder productief.

Tussen zijn aankomst in februari 1888 en zijn opname in een ziekenhuis in december 1888 maakte hij rond de 90 tekeningen en 100 schilderijen. (WALLACE 1971:90) Zijn werk was alles voor hem.

Hij concentreerde zich op niks anders dan zijn kunst. Liefde voor vrouwen gaf hij al op. Soms bezocht hij een bordeel, alleen om aan lichamelijke behoeften te voldoen. De grootste liefde en zijn doel bleef de kunst. Vincent had altijd een droom een commune van kunstenaars te stichten die op hetzelfde gebied werkten en een elkaar hulp en begrip biedende gemeenschap zouden vormen. Vincent's wens werd alleen vervuld door de komst van zijn vriend Paul Gauguin. Een paar maanden van samenwonen eindigden echter met een ruzie. Daarna sneed zich Vincent - in een aanval van waanzin - een deel van zijn oor af. Vincent herstelde in het hospitaal in Arles, maar in mei 1889 liet hij



*Café Terras bij nacht*

---

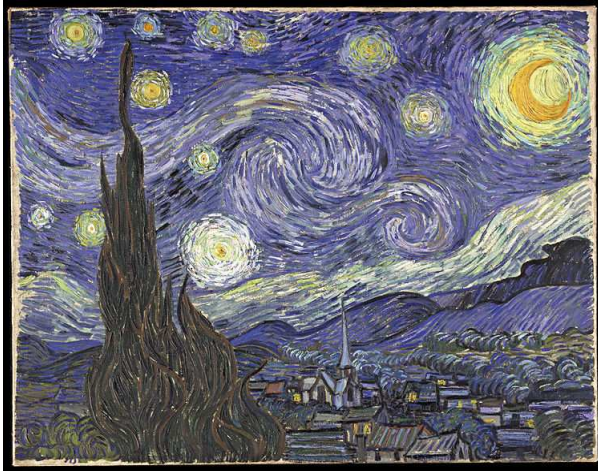
\* Tarascon – een stad dichtbij Arles waarover Alphonse Daudet schreef in Vincent heel geprezen roman *Tartarin de Tarascon*



zich opnemen in een geschikter krankzinnigengesticht, hospitaal St. Paul in Saint-Rémy. Dit was 22 kilometers van Arles vandaan.

### 6.11 Saint-Rémy

Vincent verbleef in Saint-Rémy vanaf mei 1889 tot mei 1890. Hij schommelde steeds tussen aanvallen van waanzin, waaronder hij pogingen deed zelfmoord te plegen, en heldere perioden. De inrichting lag op een prachtig terrein en de natuur van Provence bleef steeds een dankbaar onderwerp voor hem. In het jaar dat hij in Saint-Rémy doorbracht, maakte hij meer dan 200 schilderijen. Het was dus ook een bijzonder vruchtbare periode. Er ontstonden werken zoals *De sterrennacht*, *Irissen* en *De Amandelbloesem* die hij als geschenk voor Theo's zoontje schilderde.



*De sterrennacht*



*De Amandelbloesem*

Directeur van de inrichting, dr. Peyron schreef in het register, dat Vincent aan epileptische aanvallen leed met onregelmatige tussenpozen. Na Vincents dood probeerden nog veel artsen, psychiaters en psychologen zijn exacte diagnose te stellen, maar dat zijn alleen speculaties, want er is geen precies verslag van zijn ziekte beschikbaar. (WALLACE 1971:141) Men speculeerde over zijn absintvergiftiging, latente epilepsie en schizofrenie.

In januari 1890 kreeg Vincent in Saint-Rémy twee keer goed nieuws. Zijn schilderij *De rode wijngaard* werd verkocht aan schilderes Anna Boch, de zus van Vincents vriend Eugène Boch. Het tweede nieuws was dat Jo was bevallen van een jongetje. Hij werd vernoemd Vincent - Vincent Willem. Vincent had nu dus een neefje en peetzoon.

In het voorjaar 1890 dacht Vincent dat de omgeving van inrichting op hem geen goede uitwerking meer had. Hij was op zoek naar een plek waar hij als vrij man zou kunnen wonen. De

beste mogelijkheid bood hem dokter Gachet, een oude vriend van Pissarro. Dokter Gachet woonde in Auvers-sur-Oise en Vincent besliste naar dit dorp te verhuizen, zoals eerder besproken.

## 6.12 Auvers-sur-Oise

Auvers-sur-Oise ligt slechts dertig kilometer van Parijs en voordat Vincent daarnaartoe zou reizen, wilde hij Theo in Parijs bezoeken. Hij wilde vooral met Jo en de baby kennismaken, een paar dagen bij hen doorbrengen, sommige vrienden bezoeken en dan naar Auvers gaan. Vincent had tranen in de ogen toen hij Theo's zoontje zag en zijn vrouw Jo vond hij heel charmant en aardig. Op 21 mei vertrok hij naar Auvers. Hij vond een huisvesting in het cafeetje van familie Ravoux, slechts vijf minuten wandelen van het huis van dokter Gachet. Dokter Gachet specialiseerde zich in geestesziekten, had veel vrienden onder de kunstenaars en was zelf ook schilder. Als Vincent een aanval zou krijgen, zou hij dichtbij zijn om hem medische hulp te verlenen.

Vincent was ook in deze periode bijzonder productief. In de 70 dagen, die hij in Arles doorbracht, schilderde hij 70 doeken en maakte 30 tekeningen. Ook de kleuren veranderden een beetje. Ze waren donkerder dan die op de schilderijen uit Provence.

Lange tijd was bij vergissing het schilderij *Korenveld met kraaien* beschouwd als Vincents laatste schilderij. De vijandelijke duisternis over het land doet denken aan het eind en dood. In zijn laatste brief aan Theo klonk hij wanhopig en schreef over de behoefte van de kunstenaars zich samen te verenigen:

“Nu ik hier terug ben, komt het mij voor dat de schilders zelf meer en meer ten einde raad zijn. Goed... maar is het ogenblik om hen het nut van een samenwerking te doen begrijpen, niet reeds een beetje voorbij? Trouwens, een samenwerking, als die tot stand zou komen, zou schipbreuk lijden, als alles schipbreuk moet lijden.” (HULSKER 2002:581,582)

Een van de beroemdste schilders ter wereld pleegde zelfmoord en stierf op 29 juli 1890 in de armen van zijn broer Theo die maar een half jaar na zijn jongere broer stierf. Vincent offerde alles op voor de kunst, zijn passie. Hierdoor raakte hij uiteindelijk zelfs zijn verstand kwijt. Zijn goede vriend Camille Pissaro zei over hem na zijn dood: “Ik heb altijd geweten dat hij ons zou overtreffen of dat hij gek zou worden. Nooit had ik gedacht dat hij beide zou doen.” (CALLOW 2003:265)

## Conclusie

Zonder twijfel was Vincent van Gogh een hartstochtelijke en gecompliceerde persoon. Zijn gedrag was altijd impulsief en bepaald door sterke emoties en zijn ingewikkelde karakter. Sterke depressies en wisselvallige gemoedsgesteldheid leidden zelfs tot zijn zelfmoord. Ik ben van mening dat zijn eigenaardige karakter de oorzaak van zijn unieke werk is. Zijn schilderijen zijn vol van zijn emotionele leven en energie. Vincent schilderde altijd met verbazingwekkende snelheid die zijn docenten en andere schilders niet konden begrijpen. Schilders zoals Georges Seurat die op maar één schilderij weken werkten, vonden Vincents spoedige schilderen zot. Vincents gewone tempo was een schilderij per dag. De snelheid waarmee hij schilderde illustreert juist zijn emoties en laat ons in zijn wereld binnenkomen.

Liefde voor familie beheerste het hele leven van van Gogh. Vader inspireerde Vincent met zijn religiositeit, moeder en zijn geliefde broer Theo met de kunst. Heel belangrijk voor Vincents carrière is dat zijn familie zich nooit van hem afkeerde en ook in de tijden toen hij niet precies naar hun wil handelde, kon hij altijd op hun steun rekenen. Vooral dankzij Theo is Vincents werk ontstaan. Vincent apprecieerde zijn steun zeer en bracht Theo in zijn brieven altijd op hoogte van zijn bezigheden. Volgens mij was Theo de belangrijkste persoon in Vincents leven. De persoon van wie hij het meest hield en die ook het grootste aandeel heeft gehad aan het ontstaan van Vincents wonderbaarlijke werk.

Liefde voor vrouwen is een heel interessant deel van Vincents leven. In mijn onderzoek vallen er sommige dingen op. Vincent was vooral aangetrokken door oudere vrouwen. En het ging niet alleen om wat oudere vrouwen zoals Kee Vos of Sien maar ook om vrouwen zoals Margot Beggeman en Agostina Segatori die tien jaar ouder dan Vincent waren. Dit komt waarschijnlijk doordat Vincent die zelf geen eenvoudige leven heeft gehad, van ervarene vrouwen hield, wier rimpels in het gezicht al hun leven en ervaringen afbeeldden. Hij voelde zich ook nooit aangetrokken door jeugd en schoonheid maar eerder door ouderdom, leven van gewone mensen en dingen die niet zo mooi zijn. Een langere relatie had hij met Sien. Ze leefden anderhalf jaar samen en haar in die tijd geborene zoontje beschouwde Vincent bijna als zijn eigen kind. Wat nog opvalt, is het feit dat Vincent altijd medelijden had met anderen. Soms is dus moeilijk te zeggen wat zijn houding tegenover vrouwen bepaalde: liefde of alleen maar medelijden. In het geval van Kee Vos



had hij medelijden met haar want ze was om haar echtgenoot gekomen. Sien, moeder van enkele kinderen, was gedwongen zich te prostitueren. Bij Margot Begemaan speelden enkele factoren mee: het medelijden met haar moeilijke situatie, maar ook de manier hoe haar gezin haar behandelde en waarschijnlijk de angst haar teleur te stellen want zij was heel verliefd op hem. Voor Agostina geldt waarschijnlijk hetzelfde. Ze verliet haar vaderland en ging naar Parijs om geld te verdienen en toen haar schoonheid verdwenen was, bleef ze alleen..

Passie voor boeken en het lezen zelf waren in Vincents leven heel belangrijk. Er zijn boeken die hem erg beïnvloedden. Wat de liefde betreft, is vooral *L'Amour* van Jules Michelet van belang. Wat godsdienst betreft, moet men natuurlijk vooral de bijbel en *Over de navolging van Christus* van Thomas à Kempis vermelden.

Godsdienst speelde ook een aanmerkelijke rol in Vincents leven. Vincent was een fanatieke gelovige. Dit heeft hem sterk beïnvloed, evenals zijn relatie met zijn vader.

Als we het leven en passies van Vincent van Gogh bestuderen, is het opmerkelijk dat hij zijn hele leven zeer van kunst hield. Zelfs in de tijden van geestelijke fanatisme toen hij eten, schone kleren en zeep weigerde, versierde hij zijn kamers met prenten. Zijn eerste baan was met de kunst verbonden en na de godsdienstige periode keerde hij zich van kunst al nooit meer af. We kunnen nu dankbaar zijn voor zijn beslissing dat hij toch van mening veranderde.

## **Bibliografie**

### **Primaire literatuur:**

HULSKER (2002)

Hulsker, Jan: *Vincent van Gogh Een leven in brieven*, Meulenhoff Amsterdam, 2002.

### **Secundaire literatuur:**

LUIJTEN (2007)

Luijten, Hans: *Vincent van Gogh en de liefde*, Van Gogh Museum Amsterdam, 2007.

CALLOW (2003)

Callow, Philip: *Vincent van Gogh Een leven*, Uitgeverij Bert Bakker Amsterdam, 2003.

SWEETMAN (2002)

Sweetman, David: *Vincent van Gogh Jeho život a dílo*, BB Art, 2002.

WALLACE (1971)

Wallace, Robert: *De wereld van Van Gogh*, Time-Life Boeken Amsterdam, 1971.

## Illustraties

*De rode wijngaard*

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Vincent\\_Willem\\_van\\_Gogh\\_036.jpg](http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Vincent_Willem_van_Gogh_036.jpg)

*De gele huis*

[http://en.wikipedia.org/wiki/File:Van\\_Gogh\\_Yellow\\_House.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Van_Gogh_Yellow_House.jpg)

*Vissersboten bij Saintes-Maries-de-la-Mer*

[http://www.thypott-art.com/painting/Van\\_Gogh/van\\_gogh\\_Fishing\\_boats\\_on\\_the\\_Beach\\_at\\_Les\\_Saintes-Maries-de-la-Mer](http://www.thypott-art.com/painting/Van_Gogh/van_gogh_Fishing_boats_on_the_Beach_at_Les_Saintes-Maries-de-la-Mer)

*Portret van dr. Gachet*

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Portrait\\_of\\_Dr.\\_Gachet.jpg](http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Portrait_of_Dr._Gachet.jpg)

*Korenveld met kraaien*

[http://en.wikipedia.org/wiki/File:Vincent\\_van\\_Gogh\\_%281853-1890%29\\_-\\_Wheat\\_Field\\_with\\_Crows\\_%281890%29.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Vincent_van_Gogh_%281853-1890%29_-_Wheat_Field_with_Crows_%281890%29.jpg)

*Sorrow*

[http://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Datei:Vincent\\_Van\\_Gogh\\_-\\_Sorrow.JPG&filetimestamp=20060914075718](http://de.wikipedia.org/w/index.php?title=Datei:Vincent_Van_Gogh_-_Sorrow.JPG&filetimestamp=20060914075718)

*Sien zittend met een sigaar bij de kachel*

<http://www.codart.nl/exhibitions/details/1442/>

*De Aardappeleters*

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Van-willem-vincent-gogh-die-kartoffeleesser-03850.jpg>

*Agostina Segatori in het Café du Tambourin*

[http://www.thypott-art.com/painting/Van\\_Gogh/van\\_gogh\\_agostina\\_segatori\\_sitting\\_in\\_the\\_cafe\\_du\\_tanbourin](http://www.thypott-art.com/painting/Van_Gogh/van_gogh_agostina_segatori_sitting_in_the_cafe_du_tanbourin)

*De Italiaanse*

[http://www.thypott-art.com/painting/Van\\_Gogh/van\\_gogh\\_italian\\_woman](http://www.thypott-art.com/painting/Van_Gogh/van_gogh_italian_woman)

*De slaapkamer*

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Vincent\\_Willem\\_van\\_Gogh\\_137.jpg](http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Vincent_Willem_van_Gogh_137.jpg)

*Portret van Père Tanguy*

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5f/Van\\_Gogh - Portrait of Pere Tanguy\\_1887-8.JPG/250px-Van\\_Gogh - Portrait of Pere Tanguy\\_1887-8.JPG](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/5/5f/Van_Gogh_-_Portrait_of_Pere_Tanguy_1887-8.JPG/250px-Van_Gogh_-_Portrait_of_Pere_Tanguy_1887-8.JPG)

*De courtisane*

[http://en.wikipedia.org/wiki/File:Van\\_Gogh - la\\_courtisane.jpg](http://en.wikipedia.org/wiki/File:Van_Gogh_-_la_courtisane.jpg)

*Zonnebloemen*

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Vincent\\_Willem\\_van\\_Gogh\\_128.jpg](http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Vincent_Willem_van_Gogh_128.jpg)

*Caféterras bij nacht*

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Vincent\\_Willem\\_van\\_Gogh\\_015.jpg](http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:Vincent_Willem_van_Gogh_015.jpg)

*De sterrennacht*

[http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:VanGogh-starry\\_night.jpg](http://nl.wikipedia.org/wiki/Bestand:VanGogh-starry_night.jpg)

*De Amandelbloesem*

[http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/90/Van\\_Gogh\\_Almond\\_blossom.jpg](http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/90/Van_Gogh_Almond_blossom.jpg)

## Resumé

Tato bakalářská práce se zabývá především rolí lásky v životě Vincenta van Gogha. Nejdůležitějšími tématy jsou v tomto ohledu láska k rodině, ženám, knihám, náboženství a umění. Podle toho je také práce rozdělena do jednotlivých kapitol. Jako hlavní zdroj informací slouží Vincentova korespondence s bratrem Theem.

Cílem práce je dát nový pohled na Vincentův život, především prostřednictvím jeho emocí a vášní. Vincent van Gogh byl bezpochyby velmi horlivý a komplikovaný člověk, což ve velké míře ovlivnilo jeho život a tvorbu. Často činil impulzivní rozhodnutí a nenechal se příliš ovlivňovat názory svého okolí. Silné deprese a změny nálad vedly až ke spáchání sebevraždy. Podle mého názoru je však Vincentova neobvyklá povaha příčinnou vzniku tak jedinečného díla. Van Goghovy obrazy odrážejí jeho citový život a jsou plné energie. Vincent vždy maloval s ohromující rychlostí, která šokovala nejen jeho učitele, ale také nevěřicně přihlížející ostatní malíře. Díky této rychlosti ale přesně vyjadřoval svoje emoce a nechává tak i nás vstoupit do svého vnitřního světa.

Celý Van Goghův život byl ovlivněn láskou k rodině. Otec Vincenta inspiroval náboženstvím, matka a milovaný bratr Theo zase uměním. Theo byl podle mého názoru nejdůležitější osobou ve Vincentově životě, tím koho měl Vincent vždy nejvíc rád a především díky Theovi a jeho stálé podpoře mohlo vzniknout Van Goghovo úžasné dílo.

Velmi zajímavou částí Vincentova života je láska k ženám. Po důkladnějším studiu Vincentova života je zřejmé několik věcí. Vincenta přitahovaly především starší ženy a pocity lásky byly často těžko odlišitelné s pocity soucitu, které se u Vincenta taktéž často projevovaly.

Důležitou roli hrály ve Vincentově životě také knihy a nadšení pro četbu. Mezi knihy které jej velmi ovlivnily patří především co se lásky týká *L'Amour* od Julese Micheleta a ve vztahu k náboženství samozřejmě bible a *Následování Krista* od Tomáše Kempenského.

Velkou roli ve Vincentově životě mělo také náboženství. Vincent byl po jistý čas fanaticky věřící a to silně ovlivnilo nejen jej samotného, ale také jeho vztahy s otcem.

Po prostudování života a vášní Vincenta van Gogha je zřejmé, jak velkou zálibu měl celý život v umění. Dokonce v dobách, kdy byl fanaticky věřící a odmítal jídlo, čisté oblečení a mýdlo, zdobil si stěny svých pokojů tisky. Už jeho první práce byla v uměleckých kruzích. Po silně duchovním období se už ale od umění našťastí nikdy neodvrátil a my teď můžeme být vděční jeho rozhodnutí, že se místo kněze stal malířem.

## Summary

The main theme of my bachelor thesis is the role of love in life of Vincent van Gogh. In this regard are the most important topics his love for family, women, books, religion and art. According to this I have divided my work into the individual chapters. I used Vincent's correspondence to his brother Theo as the main source of information.

The aim of my paper is to give a new view on Vincent's life, mainly through his emotions and passions. Vincent van Gogh was surely a very passionate and complicated person and that greatly influenced his life and work. He often made impulsive decisions and wasn't taking much care about opinions of his surroundings. Changing of moods and strong depressions led even to his suicide. In my opinion it was Vincent's unusual character which was the main cause of creating such a unique work of art. Van Gogh's paintings are full of energy and reflect his emotional life. He was always painting with overwhelming speed and that shocked not only his teachers but also other painters. But thanks to this speed he precisely expressed his emotions and let also us to come into his own inner world.

The whole life of Van Gogh was influenced by his love for family. His father inspired him by religion, mother and dear brother Theo by art. In my opinion Theo was the most important and beloved person in Vincent's life and his long-lasting support helped to create Vincent's extraordinary work.

Very interesting part of Vincent's life was his love for women. After careful study of his life are some things obvious. Vincent considered especially older women being attractive and it was often hard to distinguish the feelings of love from the feelings of compassion.

Important part of Vincent's life was also books and his enthusiasm for reading. Among the books which influenced him the most were *L'Amour* by Jules Michelet concerning love and in relation to religion of course Bible and *The Imitation of Christ* by Thomase à Kempis.

Religion was also very important in Vincent's life. Vincent was a fanatic believer in one period of his life and that influenced not only him but also his relations with his father.

After study of life and passions of Vincent van Gogh it's obvious how much he loved the art through his whole life. Even in times, when he was fanatic believer and refused food, clean clothes and soap, he decorated the walls of his rooms by prints. Already his first work was in the artistic

circle. Fortunately after the strong religion times he never estranged himself from art and now we can be grateful for his decision to become a painter instead of being a priest.

## **Anotace**

Autor práce:	Monika Arnoštová
Název katedry a fakulty:	Katedra nederlandistiky FF UP Olomouc
Název práce:	Vincent van Gogh en de liefde
Vedoucí práce:	Mgr. Iwona Piotrowská
Počet znaků:	108 135
Počet příloh:	0
Počet titulů použité literatury:	5

### **Klíčová slova:**

Vincent van Gogh, láska, rodina, ženy, knihy, náboženství, umění, impresionismus, Paříž, náboženský fanatismus

### **Krátká charakteristika:**

Tato bakalářská práce se zabývá především životem a láskami malíře Vincenta van Gogha. Důraz je kladen především na jeho lásku k rodině, ženám, knihám, náboženství a umění. Jako nejdůležitější zdroj informací slouží Vincentova korespondence s bratrem Theem.